

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 11 JANUARI 1950

No. 1705

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;

F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	23
Sommaire, summaries	23
Belastingverlichting en nieuwe ondernemingen door <i>Mr H. F. van Leeuwen</i>	24
De financiële positie van Indonesië (I) door <i>Prof. Dr J. F. Haccoë</i>	25
De agrarische domeinbezittingen in de vier Noordelijke provinciën door <i>Ir J. Nysingh</i>	27
Chômage et emploi en Belgique door <i>L. E. Reneau</i>	29
De Internationale Tarwe-Overeenkomst van 23 Maart 1949 door <i>J. Schilthuis</i>	30
Aantekening: „Planning” in de Russische zone van Duitsland	32
Internationale notities: Moelijkheden in het internationale spoorwegbedrijf	34
De wereldstaalproductie in 1953	34
Inflatoie tendenties in Zuid-Afrika	35
Ontvangen boeken	35
Geld- en kapitaalmarkt	36
Grafieken: De energievoorziening van Nederland	37
Statistieken: Bankstaten	37
Stand van 's Rijks Kas	38
In- en uitvoer van Nederland	38
In- en uitvoer van België	39
In- en uitvoer van Indonesië	39
Productie en export van natuurrubber	39

DEZER DAGEN

wordt weer naarstig overlegd. Door de Nederlandse economie vloeit gestaag de 5 pCt loonsverhoging voort en lokt even onherroepelijk haar consequenties uit. Hier wordt een prijs verhoogd, daar een omhoogbrengen van tarieven gezien. Het „klotst voort in eindeloze deining”. Niet

geheel juist is gelukkig de in het sonnet bijbehorende slotregel: „en kent zichzelf niet”.

De Eerste Kamer mag zich gaan beraden op een naar vertakking der consequenties sterk gelijkend vraagstuk. De Memorie van Antwoord over het wetsontwerp betreffende de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is verschenen. Het ziet er niet naar uit, dat deze bloem, volgens sommigen tot de netels behorende, in de knop zal worden gebroken. Al zullen er zijn, die, in tegenstelling tot het sentiment van Kloos, het niet zouden betreuren als deze bloesem voor de uchtend van haar bloei zou vergaan.

„Zou 't al zinken en vergaan”. De Minister van Buitenlandse Zaken van Groot-Brittannië, Bevin, heeft zich naar Colombo begeven voor een conferentie met de vertegenwoordigers van de Dominions. Het hoofdpunt der besprekingen vormt de mogelijke consequentie van de communistische overwinning in China, door Groot-Brittannië inmiddels erkend. Men beseft goed, dat de periode „het Empire is gesloten, de poorten gaan niet open”, voorbij is.

Wat zal de beste grendel zijn? President Truman heeft in zijn grote jaarlijkse rede over de gelegenheid des lands weer op het inmiddels befaamde punt vier gewezen: het omhoog brengen van het levenspeil in onontwikkelde gebieden door technische en financiële hulp van het Westen. Maar zoals Micawber, geraden om een nieuw leven te beginnen, op sombere toon zei: „Het kapitaal, mejuffrouw, het kapitaal”.

Zal dit kapitaal door de Verenigde Staten ter beschikking worden gesteld, anders dan door substitutie van oorspronkelijk voor het Westen voorziene hulpbedragen? De President ziet geen concurrentie, maar complementariteit. Een deel der Congresleden, die ook aan de dit jaar komende verkiezingen denken, zouden de deur wat dicht willen doen. Sterk vrezen zij de inflationistische trek door de voortdurende geweldige gaping tussen ontvangsten en uitgaven op de Federale begroting.

Over de drempel van het Congres zullen nog krassende klanken, voor Europese oren, komen, als dit overleg wordt voortgezet; maar de zwanenzang van de Marshall-hulp zal men waarschijnlijk nog niet horen. Daarvoor voelen de Verenigde Staten zich nog te zeer in de rol van de prinses in het sprookje van de zwanenbroeders. Zij zijn bereid ijverig voort te breien om tijdig gereed te zijn met de uitrusting, die de West-europese landen weer tot normale toestand moet transformeren.

De zwanenbroeders, anderzijds een slechte vergelijking. Want deze deden zelf niets dan wachtend rondcirkelen. Wat men ook mag denken van het Europees geconferere, in de landen zelf gebeurt wel iets. In Groot-Brittannië kon worden gewezen op een sterke verbetering van de betalingsbalans in het laatste kwartaal, zij het mede door eenmalige verschijnselen. En in Frankrijk blijft, ondanks alle spreken over de, inmiddels aangenomen, begroting, het prijspeil stabiel. Het spel „zwaan kleef-aan”, in Europees verband, moet men echter nog leren.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNEEMING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

LOCOMOTIEF

ZEER OUDE
GENEVER

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements). £ 3:2:6
(fl 33,40)

A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31 1948. A limited number
of this Supplement remain for sale.

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit
is, kunnen plaatsruimte voorbehouden, in het nummer
van dezelfde week worden opgenomen.

ROTTERDAMSCH
BANK

AFWIKKELING
VAN
NALATEN-
SCHAPPEN

250 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ.

Fabriek van
zoutzuur (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 DECEMBER 1949

Kas, Kassiers en Daggeldeningen	f 22.458.810,35
Nederlands Schatkistpapier	566.466.562,47
Ander Overheidspapier	10.247.807,09
Wissels	1.807.146,14
Bankiers in Binnen- en Buitenland	20.914.751,39
Effecten en Syndicaten	1.980.802,83
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	9.258.053,17
Debiteuren	113.408.127,58
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	10.226.510,92
Gebouwen	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	831.850,11
	f 761.100.422,05

Kapitaal	f 44.800.000,—
Reserve	15.000.000,—
Bouwreserve	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	85.438.455,48
Crediteuren	594.992.194,55
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	17.037.921,91
Reserve voor Verleende Pensioenen	831.850,11
	f 761.100.422,05

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Mr H. F. van Leeuwen, *Belastingverlichting en nieuwe ondernemingen.*

Het wetsontwerp „Belastingherziening 1949” draagt niets bij tot verbetering van het industriële klimaat voor nieuwe ondernemingen. Voordat een nieuw bedrijf loopt is in totaal aan belastingen over het vermogen 5 pCt van het kapitaal verloren gegaan. Andere oprichtings- en eerste verlieskosten en aanloopverliezen eisen ook nog een flink percentage van het risicodragend kapitaal. De aandeelhouders moeten op een rentederving van minstens 15 pCt rekenen. Onder deze ongunstige omstandigheden moet de nieuwe onderneming een, voor fiscale doeleinden, systeem van afschrijving kiezen, waaraan men ook in de toekomst is gebonden. Schr. heeft een lijstje opgesteld van de minimum verlangens op fiscaal gebied voor jonge ondernemingen.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *De financiële positie van Indonesië (I).*

Om het begrotingstekort duurzaam te beperken, zijn nodig: 1. het zetten van een taakstelling met exact geformuleerde prioriteiten; 2. een zodanige openlegging der cijfers, dat men een duidelijk inzicht krijgt. Van de taakstelling blijkt uit de medio December gepubliceerde nota betreffende de toestand van 's Lands financiën niets. Van een openlegging der cijfers heeft men afgezien, omdat het apparaat ontbreekt. Daarmee is automatisch de mogelijkheid weggenomen om principieel tot een sanering der staatsfinanciën te komen. Men had alles op alles moeten zetten om voor deze sanering het apparaat te krijgen. Na het vraagstuk der begrotingstekorten aldus principieel te hebben gesteld, geeft schr. een beeld van de begroting, waarna de tekort-financiering en het vraagstuk van de geldcirculatie worden behandeld.

Ir J. Nysingh, *De agrarische domeinbezittingen in de vier Noordelijke provinciën.*

Deze domeinbezittingen beslaan thans in totaal ongeveer 16.000 ha. Na te hebben uiteengezet, hoe de Staat aan deze bezittingen is gekomen, toont schr. aan, dat vele dezer domeinobjecten een bijzonder nuttige rol vervullen in het algemene landbouwbelang. Het gemiddelde peil der domeinboerderijen ligt hoger dan dat van landbouwbedrijven in de omgeving; de domeincomplexen oefenen een goede invloed op de omwonende boeren uit.

L. E. Rencau, *Werkloosheid en werkgelegenheid in België.*

Zoals bekend, beweegt de werkloosheid in België zich sedert begin 1948 in stijgende lijn. In October jl. bereikte zij een daggemiddelde van 251.077, tegen 67.292 in 1946. De tot nu toe genomen maatregelen, w.o. omscholing en tewerkstelling door de Overheid, hebben weinig resultaat gehad. Een andere weg zal moeten worden ingeslagen. De werkloosheid zal, zo meent men, kunnen worden bezworen door stimulering van de effectieve vraag. Dit impliceert een investeringspolitiek van de Overheid, die, tezamen met de particuliere investeringen, het volume, vereist voor „full employment”, moet realiseren.

J. Schilthuis, *De Internationale Tarwe-Overeenkomst van 23 Maart 1949.*

Het zwaartepunt der Internationale Tarwe-Overeenkomst ligt in de toezegging der deelnemende uitvoerlanden om jaarlijks tegen een bepaalde maximumprijs gedurende de 4 oogstjaren 1949/'50 t/m 1952/'53 een zekere hoeveelheid tarwe te leveren, aan de gezamenlijke invoerlanden, die zich hebben verbonden om die hoeveelheid tegen een zekere minimumprijs af te nemen. De praktijk zal moeten leren, of de overeenkomst de vrijheid beperkt, die de handel voor volledige ontplooiing nodig heeft en zo ja, of de ondervonden hinder dan zodanig is, dat hij zwaarder weegt dan het voordeel der prijsstabilisatie, welke de overeenkomst beoogt.

SOMMAIRE.

Mr H. F. van Leeuwen, *Le dégrèvement des impôts et les nouvelles entreprises.*

L'auteur démontre que l'industriel ou l'actionnaire qui risque son capital dans une nouvelle entreprise, doit disposer d'un large esprit d'initiative, attendu que le climat industriel est loin d'être parfait. Le projet de loi: revision des impôts 1949, ne contribue guère à l'amélioration de ce climat. L'auteur rédige une liste reproduisant les desiderata les plus modestes dans le domaine fiscal en faveur de jeunes entreprises.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *La position financière de l'Indonésie (I).*

L'auteur traite, d'une manière détaillée, de la position financière de l'Indonésie en se référant à la note sur la situation des finances du pays et publiée à mi-décembre par le département des finances.

Ir J. Nysingh, *Le domaine agricole dans les quatre provinces septentrionales.*

Ce domaine couvre environ 16.000 ha. Après avoir exposé comment l'Etat a acquis ces terres, l'auteur démontre que le domaine joue, en règle générale, un rôle extrêmement utile dans les intérêts généraux de l'agriculture.

L. E. Rencau, *Chômage et emploi en Belgique.*

J. Schilthuis, *L'accord international du blé du 23 mars 1949.*

La pratique nous enseignera si la convention du blé limite la liberté, dont le commerce a besoin pour son développement, et dans l'affirmative, si les inconvénients éprouvés par l'application de la convention sont plus graves que la stabilisation des prix visée par cette convention.

SUMMARIES.

Dr H. F. van Leeuwen, *Relief from taxation and new undertakings.*

Those who invest capital in a new undertaking must possess exceedingly great enterprising spirit. The 1949 Tax Revision bill will not improve the industrial situation for new undertakings. Minimum fiscal wants for young undertakings are suggested by the writer.

Prof. Dr J. F. Haccoû, *Indonesia's financial position (I).*

A detailed review of Indonesia's financial position, based on the note published by the Indonesian Finance Department around the middle of December.

Dr J. Nysingh, *The agrarian crown-lands in the four northern provinces.*

The agrarian crown-lands in the four northern provinces cover an area of 16,000 hectares. On the whole, they play a useful part in the general interest of agriculture.

L. E. Rencau, *Unemployment and employment in Belgium.*

The measures which have to date been taken in Belgium for combating unemployment have not been very successful. It is believed that unemployment may be warded off by increasing the effective demand. This implies a government investment-policy which, together with private investments, is to realize the volume necessary for full employment.

J. Schilthuis, *The International Wheat-Agreement of March 23rd 1949.*

Practice will have to show whether the Wheat-Agreement will restrict free trade and, if so, whether the impediments caused by the Agreement outweigh the intended stabilization of prices.

BELASTINGVERLICHTING EN NIEUWE ONDERNEMINGEN.

Het ontwerp van wet, ingediend als „Belastingherziening 1949”, is geen belastingherziening 1949 geworden. Na de indiening op 1 Juni 1949 zijn trouwens reeds wijzigingen in uitzicht gesteld, die het in werking treden in ieder geval naar een later tijdstip verschuiven. Merkwaardig is, dat geconstateerd moet worden, dat de aankondiging dezer verschuiving zo weinig protesten heeft uitgelokt. Dit uitblijven van protesten is intussen wel verklaarbaar, omdat men vrij algemeen heeft kunnen vernemen, dat het bedrijfsleven zich weinig gebaat voelde bij de zgn. „belastingverlichting”.

Hier komt nog bij, dat men op grond van ministeriële bepalingen op het stuk van vervroegde afschrijvingen op nieuw aangeschafte bedrijfsmiddelen veelal arrangementen met de fiscus heeft kunnen treffen, die reeds lagen in de lijn van hetgeen in het wetsontwerp nader werd vastgesteld. De praktische betekenis van de intrekking van het aanvankelijke ontwerp is derhalve niet groot, en het ligt wel in de rede, dat men zich om het uitstel van de op zichzelf belangrijke bepalingen omtrent vervroegde extra afschrijvingen niet zo zeer bekommert.

Moeilijk kan intussen aan de Minister van Financiën worden toegegeven, dat snelle afschrijving van de zgn. „kop” der nieuwe investeringen in de jaren 1946-1949 verricht, thans na de devaluatie niet meer nodig zou zijn, gelijk wordt betoogd in de nota, waarbij wijzigingen in diverse belastingen worden aangekondigd. De werkelijke rendabiliteit van alle uitbreidingen, die tegen drie à viermaal vooroorlogse kosten zijn en worden verricht, staat nog steeds op de tocht, en zal op de tocht blijven staan zolang te rekenen is met een drie à viervoudig prijsniveau voor investeringen, tegenover een consumptiekracht, die in geld uitgedrukt op slechts ongeveer het tweevoudige van het vooroorlogse niveau staat. Bij de woningbouw zijn de niet rendabele bouwkosten voor een ieder, die zich even in de materie verdiept, duidelijk zichtbaar. De Nederlandse arbeid kan geen huis voortbrengen, waarin zonder subsidie de Nederlandse arbeider kan wonen. Doch dezelfde ongezonde spanning is alom aanwezig. Het is vrijwel uitsluitend te danken aan de extrawinsten, welke onder de protectie van schaarste-economie zijn behaald met het oude productie-apparaat, dat bestaande ondernemingen na de oorlog uitbreidingen en vernieuwingen hebben kunnen verrichten, zonder desastreus gevolgen te ondervinden van de wanverhouding tussen kosten en opbrengsten voor nieuwe investeringen.

Wanneer de vraag wordt gesteld, wie eigenlijk gebaat zijn bij de bepalingen omtrent de vervroegde afschrijving, moet worden geantwoord, dat hierdoor slechts ondernemingen zijn gediend, die met zodanige resultaten werken, dat zij die extra afschrijvingen verdienen, m.a.w. de oude gevestigde ondernemingen, die zich uitbreiden en vernieuwen. Het betreft intussen in de eerste plaats een liquiditeitsvoordeel, want uiteindelijk kan niet meer worden afgeschreven dan de kostprijs. Men bereikt dus een belastingverschuiving en een kasvoordeel en daarboven het gevoel van veiligheid, dat men niet voor zware afschrijvingen zal komen te staan in latere jaren, waarin winsten wellicht niet worden gemaakt.

De stelling wordt meer en meer verkondigd, dat verdere industrialisatie van Nederland alleen maar mogelijk is door geleidelijke vergroting en uitbreiding van het arbeidsveld van bestaande ondernemingen. Indien men zich hierbij wil neerleggen, kan men bij de gedachtengang van het wetsontwerp tot belastingherziening 1949 berusten. Denkt men minder défatistisch, en gelooft men nog in de kans van nieuwe ondernemingen, dan moet met de meeste nadruk worden geconstateerd, dat het

wetsontwerp niets bijdraagt tot verbetering van het industriële klimaat voor deze nieuwelingen.

Hoe toch is haar positie? Zij beginnen haar oprichtingskosten te betalen, waarvan de voornaamste post is: registratierecht 2½ pCt. Verder hebben zij in tegenstelling met oude ondernemingen, die gemakkelijk algemene en aanloopkosten van een nieuwe tak van bedrijf weg kunnen boeken tegen baten uit hun oude bedrijf, algemene kosten van beheer en aanloopverliezen niet opgenomen, die zij óf moeten activeren óf als verlies nemen. De ondernemingsbelasting heft tot dusver ½ pCt van het kapitaal per jaar, zodat men veilig kan aannemen, dat in totaal aan belastingen over het vermogen 5 pCt van het kapitaal verloren is gegaan voordat het bedrijf loopt. Voor andere oprichtings- en de eerste verlieskosten, zomede voor aanloopverliezen mag men ook nog een flinke percentage van het risicodragend kapitaal rekenen. Buitengewoon optimistisch moet men zijn om binnen 5 jaren rentabiliteit te verwachten. De aandeelhouders hebben dus gedurende vijf jaren te rekenen met rentederiving, welke op minstens 15 pCt in totaal is te stellen.

Onder weinig fleurige omstandigheden wordt de baby gedwongen voor fiscale doeleinden een systeem van afschrijving te kiezen, waaraan men ook in de toekomst is gebonden. Kiest de onderneming een systeem van zware afschrijvingen, dan is de kans groot, dat deze niet geheel kunnen worden verdiend. Er ontstaan dan gedurende de jaren der zware afschrijvingen fiscale verliezen, waartegenover in de toekomst na voltooiing der zware afschrijving hogere fiscale winsten zullen staan; doch wegens de beperking van de termijn van verliescompensatie tot slechts een paar jaar, mag men die eerste fiscale verliezen in de toekomst niet afrekken van de hogere fiscale winsten, waarvan zij de oorzaak zijn. Bij te zware afschrijving betaalt men dus op de duur extra-belasting. Indien men daarentegen een te licht afschrijvingsstelsel kiest, is de kans groot, dat de onderneming, doordat als winst wordt aangemerkt wat afschrijving had moeten zijn, wordt uitgehoud.

Wanneer men dit alles in aanmerking neemt, is het duidelijk, dat de ondernemer of de aandeelhouder, die zijn kapitaal in een nieuwe zaak waagt, met een ongelooftelijke dosis ondernemingsdrang en optimisme behept moet zijn en dat er wel iets aan het industriële klimaat ontbreekt.

Wij zouden daarom een lijstje willen opstellen van de minimum verlangens op fiscaal gebied van jonge ondernemingen:

- a. keuze van afschrijvingssysteem: vrij, zonder voor de toekomst bindende schema's;
- b. compensatie van aanvankelijke verliezen met later te maken winsten gedurende onbeperkte termijn toe te staan;
- c. een primaire kapitaalsbeloning dient als bedrijfslast, vrij van vennootschapsbelasting te kunnen worden aangemerkt. Voor zover in de aanloopjaren niet verdiend, moet de gederfde rente later op aandelen of te creëren winstbewijzen ongehinderd door vennootschapsbelasting of dividendbeperking kunnen worden uitgekeerd;
- d. opheffing der ondernemingsbelasting op het vermogen, gelijk voorgesteld in een aanhangig wetsontwerp;
- e. de beloning voor het toezicht op de leiding namens aandeelhouders dient vrij te zijn van vennootschapsbelasting en commissarissenbelasting;
- f. uitstel van betaling van registratierecht, totdat zulks uit de winst mogelijk wordt.

Ik vlei mij niet met de gedachte, dat de nieuwe ondernemingen bij overneming van mijn suggestie nu erg hard uit de grond zullen groeien. De moeilijkheden, welke overblijven, zijn waarlijk nog groot genoeg.

Amsterdam.

Mr H. F. VAN LEEUWEN.

DE FINANCIËLE POSITIE VAN INDONESIA.

I

Medio December werd door het Departement van Financiën hier een nota gepubliceerd betreffende de toestand van 's Lands financiën. Dit stuk is in meer dan een opzicht een interessante documentatie, welke juist doordat in de financiële sector de gegevens zo schaars zijn, een nadere beschouwing ten volle waard is. Uiteraard kan een dergelijke beschouwing niet volledig zijn, maar moet zich tot hoofdzaken beperken.

Het valt grotelijks te betreuren, dat niet op de voet van de in „Ind. Stbl.” 1949, nos 15 t/m 36, afgekondigde begroting 1947 ook voor de latere begrotingen verder doorgevoerde specificaties zijn overgelegd, waardoor een dieper inzicht zou hebben kunnen zijn verkregen. Een ander bezwaar is, dat in de nota wordt gewaarschuwd, dat de cijfers maar /betrekkelijk vergelijkbaar zijn. Wat het eerste betreft, het doet als een tegenstelling aan, dat betoogd wordt, dat de omvang van de begroting dusdanig is uitgedaan, dat deze voor het bestaande apparaat niet langer hanteerbaar werd geacht, terwijl elders wordt medegedeeld, dat op hetzelfde departement een afdeling „contrôle administratie 1942 t/m 1945, alsmede contrôle administratie buitenlandse kantoren na 1945” werd ingesteld.

Principieel.

Het grote vraagstuk, waarvoor de Regering stond, was om voor een belangrijk begrotingstekort, gedeeltelijk ontstaan door buitengewone, gedeeltelijk door andere oorzaken, een oplossing te vinden in die zin, dat dit tekort duurzaam zou kunnen worden beperkt. Daartoe waren dus twee maatregelen nodig, nl. in de eerste plaats het zetten van een taakstelling met exact geformuleerde prioriteiten en in de tweede plaats een zodanige openlegging der cijfers, dat men een duidelijk inzicht kreeg. Van de taakstelling blijkt uit de nota niets; alleen wordt, overigens terecht, geconstateerd, dat als voornaamste doel van de Overheid mag worden gesteld het scheppen en instandhouden van een (geordende) rechtsstaat, gepaard aan het zoveel mogelijk bevorderen van de volkswelvaart in de ruimste zin des woords; dit kan bezwaarlijk als een taakstelling in engere zin worden beschouwd en prioriteiten worden hier in het geheel niet gesteld.

Van een openlegging der cijfers heeft men afgezien, omdat het apparaat ontbreekt. Het komt ons voor, dat daarmede automatisch de mogelijkheid is weggenomen om inderdaad principieel tot een sanering der staatsfinanciën te komen. Juist omdat de volkswelvaart tot onmisbare voorwaarde heeft gezonde budgetaire politiek, had men m.i. alles op alles dienen te zetten om voor deze sanering het apparaat te krijgen. In de jaren na 1945 toch werd van alles opgezet en daardoor moest de ontwikkeling scheef groeien. Het was nu de tijd geweest om in het kader van een juiste en scherp geformuleerde taakstelling te komen tot het maken van een organische eenheid. In plaats daarvan is men gekomen tot een vierjarenplan, waarbij men werkt met het totale budgettekort, dat dan in 1952 zou moeten zijn weggewerkt. Onwillekeurig komt het rijmpje van Josephus Jitta in herinnering: „Als men dan niet verder kan, dan maakt men een zoveel jarenplan”. Het komt mij voor, dat het juist een der belangrijkste taken van deze scheidende Overheid zou zijn geweest door vergaande openlegging der cijfers richtlijnen te geven, althans de weg te openen voor het stellen van richtlijnen voor versoering der overheidshuishouding, ook al omdat deze versoering gedeeltelijk had moeten worden gevonden in een bezuiniging op het ambtelijk apparaat. Het is ons bekend, dat in deze geest wel stappen op het Departement van Financiën zijn gedaan. Het is hier te lande een bekend feit, dat het ambtelijk apparaat is uitgedaan en dat het in zeer veel sectoren of slechts

nominaal een taak heeft of wel sterk gehandicapt is door het ontbreken van geschikte krachten. Algemeen is hier de klacht op de departementen, dat juist in de midden-groep en de lagere categorieën de geschikte krachten ontbreken; vaak vraagt men zich af, of niet mede de oorzaak ligt in het ontbreken van de geschikte sub-leiders en het achterwege laten van een herorganisatie, waarbij het werk wordt aangepast aan de beschikbare mensen. Ik weet, dat dit revolutionair klinkt en hie te lande in het departementale weinig instemming zal ontmoeten, maar de toeschouwer valt dit steeds weer op. Nog verder gaande, men poogt het gebrek aan efficiëntie in tal van overheidsdiensten op te vangen door meer routine-krachten, terwijl juist daardoor de efficiëntie nog verder teloor is gegaan. Zolang men niet tot een ingrijpend onderzoek op de departementen komt, zal veel blijven bestaan, dat bij een juiste soberheid zou verdwijnen, zelfs bij een juiste beheervoering zonder soberheid, maar met het beginsel der efficiëntie zou moeten worden gewijzigd; thans zullen beleidsuitgaven achterwege moeten blijven ten gevolge van een onnodig kostbaar beheer.

Voor een overheidsbudget is vooral een groot gevaar het toenemen van de personele uitgaven en die van de dienst der leningen, omdat deze juist aan het apparaat het inflexibele geven, dat een versoering in de weg staat.

Voor de personele uitgaven toont het beeld der begrotingen een gevaarlijke ontwikkeling, zoals het volgende staatje doet zien:

1947	551,2	miljoen	gulden	
1948	834,4	”	”	
1949	887,5	”	”	+ 59 miljoen gulden salarisverhoging = 946,5 miljoen gulden.

Hierbij moet worden bedacht, dat in 1948 en 1949 de taak der Overheid belangrijk werd uitgebreid, doch de totalen zijn ontstellend, indien men deze stelt tegen de achtergrond van de belastingopbrengst, welke voor 1949 wordt geraamd op 809,9 miljoen gulden.

Het begrotingsbeeld.

Het spreekt vanzelf, dat het beeld der begroting sterk is beïnvloed door de bijzondere omstandigheden en dat naar beide zijden, zowel wat de uitgaven als wat de ontvangsten betreft. In tabel A wordt een beeld van de totalen gegeven, waarin ook de eerste raming voor 1950 wordt opgenomen (de door mij aangebrachte correcties zijn in noten vermeld).

In dit beeld valt duidelijk op de stijging der uitgaven, welke mede verband houdt met de omvangrijker taak, welke in de loop der jaren ontstond. In de nota wordt geconstateerd, dat de begrotingen 1948 en 1949 vrij aardig de uitkomsten over die jaren zullen weergeven. Hierbij dient nog te worden bedacht, dat in de uitgaven niet meer de volledige uitgaven van het regeringsapparaat zijn verwerkt: voor de negara's, welke een zelfstandig apparaat hebben gecreëerd, is alleen het saldotekort opgenomen. Voor de Negara Indonesia Timur was dit voor 1948 109,7, voor andere autonome gebieden 75,3 miljoen gulden, terwijl het voor 1949 wordt geraamd op resp. 114,4 en 86,3 miljoen gulden; voor Sumatra Timur staat 1948 P.M., 1949 met een tekort van 58,7 miljoen en voor Pasoendan paraisseert 1949 met 164 miljoen gulden.

In de nota wordt in verband met de tekorten grote aandacht besteed aan de kosten van justitie, politie, leger en marine en wordt het volgende overzicht verstrekt (zie tabel B.).

Hierbij wordt aangetekend, dat in dit overzicht niet zijn opgenomen de kosten voor de zeepolitie, de negara-uitgaven voor de politie en het door Nederland betaalde deel van de kosten van het K.L. Bedacht dient te worden, dat dit tegenover elkaar stellen van het tekort op de gehele dienst en de bruto-uitgaven van bovenstaand overzicht suggesties wekt, welke niet geheel juist zijn. In de

TABEL A.

	Begroting 1947	Uit- komst 1947	Begrotingen		
			1948	1949	1950
Regering en Hoge Colleges	36,9		75,4 ¹⁾	74,5 ²⁾	69,8 ³⁾
Departement van Justitie	39,1		52,1	44,7	60,7
" Financiën	199,6		437,2	600,7	464,5
Financieringsdienst	231,7		347,3	673,9	837,2 ³⁾
Departement van Binnenlandse Zaken	285,7		370,6	372,8	266,0
" Opvoeding, Kunsten en Wetenschappen	99,6		227,6	161,0	140,7
" Gezondheid	69,9		90,6	80,0	86,1
" Economische Zaken	89,0		107,7	40,9	45,0
" Landbouw en Visserij				52,8	58,1
" Verkeer, Energie en Mijnwezen				180,6	172,6
" Waterstaat en Wederopbouw	342,1		543,1	152,9	183,2
" Scheepvaart	71,5		64,6	47,8	56,5
" Sociale Zaken	192,3		192,7	216,6	45,7
Oorlog	1.657,4	884,3	2.508,9	2.699,2	2.486,1
Marine	1.271,3	889,7	889,6	1.130,5	?
	50,0	50,0	50,0	77,2	?
Ontvangsten	2.978,7	1.824,0	3.448,5	3.906,9	2.486,1
Tekort gehele dienst	1.033,8	629,3	2.003,2	2.602,1	1.871,1
	1.944,9	1.194,7	1.445,3	1.304,8	615,0

¹⁾ excl. 100 miljoen gulden voor marine over 1946 en 1947 (in deze jaren zelf opgenomen) en 50, miljoen gulden voor 1948 (afzonderlijk opgebracht).

²⁾ excl. kosten marine (voor zover bekend afzonderlijk opgebracht).

³⁾ in aftrek gebracht 110 miljoen gulden in kwijtschelding van twee milliard gulden.

eerste plaats heeft elke rechtsstaat een justitieel en gezagsapparaat, alsmede een leger nodig en de kosten van dit laatste zijn door de groter geworden mechanisering belangrijk hoger geworden dan vroeger. Maar in de tweede plaats spelen in het nadelig saldo van de gehele dienst, ook bij de middelen, zeer speciale invloeden mede, op welke wij nog terugkomen. Het hoofdbezwaar tegen een opstelling als de onderhavige is echter voor mij wel dit, dat, als het bevorderen van de meest essentiële behoefte van een gemeenschap zo kostbaar wordt, men dan als onvermijdelijke consequentie dient te aanvaarden, dat andere behoeftenbevestigingen dier gemeenschap tot het uiterste worden teruggebracht. Doet men zulks niet, dan verstoort men de verhoudingen nog veel sterker en dit is te gevaarlijker voor een land, waar dergelijke verstoringen onvermijdelijk in de betalingsbalans tot uiting komen. Ik heb ook daarom tegen het voorgaande overzigt bezwaar, omdat dit aan de wende plek voorbij gaat en de aandacht afleidt van een veel belangrijker en bovendien veel ernstiger symptoom, nl. de verhoudingen bij de gewone dienst.

TABEL B.

Totaal bruto uitgaven voor:	1938	1939	1946	1947	1948	1949
leger	102,5	121,3	306,8	389,7	389,6	1.130,5
marine (voor de jaren 1946, 1947 en 1948 gecorrigeerd)	49,7	51,4	50,0	50,0	50,0	77,2
politie	20,7	20,7	31,3	48,4	139,7	125,4
ondernemingswachten	—	—	—	—	21,8	35,0
justitie	12,3	12,8	20,0	13,7	39,7	33,4
Totaal	185,2	206,2	408,1	1.001,8	1.140,8	1.401,5
Totaal nadelig saldo der begroting	51,5	46,5	1.074,1	1.194,7	1.445,3	1.304,8

Dit overzicht van de gewone dienst nu geeft niet de indruk, dat hier, waar zulks zeker had moeten gebeuren, zo krachtadig naar aanpassing van de gevone uitgaven aan de — toch reeds opgevoerde — middelen is gestreefd, getuige het volgende overzicht van de *netto*-uitgaven voor deze dienst (zie tabel C.).

Indien men deze opstellingen voor de gewone dienst nader in beschouwing neemt, dan blijkt wel, dat hier belangrijke nadelige saldi liggen, welke juist, omdat zij op de gewone dienst zijn ontstaan, een permanent karakter hebben dan de buitengewone omstandigheden, met welke in de nota het nadelig saldo wordt vergeleken. Daarbij dient te worden bedacht, dat de eerste raming van het tekort voor 1950 in hoge mate geflatteerd is doordat de uitgaven voor leger en vloot niet zijn geraamd; neemt men deze op het niveau van 1949, dan wordt het tekort

1950 op de gewone dienst 662 miljoen gulden. Dan wordt dus nog niet eens gedacht aan de extra-kosten, welke elke federatie boven de eenheidsstaat zal vereisen. Dat ook niet doelbewust naar versoering tot het uiterste is gestreefd, blijkt wel uit enkele indicaties in de nota. Wel wordt medegedeeld, dat op de uitgaven van vele departementen 7 pCt werd besnoeid, waartoe reeds op een rompbegroting 1948 was gerekend, waardoor voor alle rompe objecten speciale goedkeuring nodig werd. Doch het principe van de rompbegroting zelve was reeds fout, omdat dit een doelbewuste versoering onmogelijk maakte door juist van het principe van de consolidatie van het bestaande (ook van de uitwassen) uit te gaan. Ook het feit, dat voor 1949 oorspronkelijk een tekort van meer dan twee milliard gulden bestond, dat uiteindelijk werd terug-

TABEL C.

Gewone dienst netto	Uit- komst 1938	Begrotingen		
		1948	1949	1950
Regering en Hoge Colleges	3,3	24,5 ¹⁾	24,8 ²⁾	25,1
Departement van Justitie	12,8	38,8	34,1	39,5
" Financiën	79,8	206,0	327,1	232,4
Financieringsdienst	54,6	174,7	289,6	385,4 ³⁾
Departement van Binnenlandse Zaken	77,8	255,3	242,3	155,5
" Opvoeding, Kunsten en Wetenschappen	24,3	176,3	125,2	104,8
" Gezondheid	9,4	56,0	44,9	44,5
" Economische Zaken			24,8	27,3
" Landbouw en Visserij	3,8	44,3	20,7	20,2
" Verkeer, Energie en Mijnwezen			25,3	9,6
" Waterstaat en Wederopbouw	9,9	126,2	96,0	118,7
" Scheepvaart	—	33,1	14,6	14,0
" Sociale Zaken	—	15,7	23,2	12,9
Leger	275,7	1.151,1	1.292,6	1.189,9
Marine (voor 1948/49 volledige kosten)	71,8	289,0	483,5	?
af saldo bedrijven plus diverse middelen	27,2	50,0	77,2	?
	374,7	1.490,1	1.353,3	1.189,9
	85,8	85,2	244,4	127,8
af belastingen	288,9	1.404,9	1.608,9	1.062,1
	290,9	588,6	809,9	960,8
netto uitgaven buitengewone dienst	+ 2,0	—816,3	—799,0	—101,3
netto uitgaven extra-buitengewone dienst	54,4	125,5	192,7	323,6
	—	603,7	313,1	150,9

¹⁾ exclusief kosten marine ad 50 miljoen gulden (afzonderlijk vermeld).

²⁾ idem ad 77,2 miljoen gulden.

³⁾ na aftrek van 110 miljoen gulden in verband met kwijtschelding van twee milliard gulden door Nederland.

gebracht tot ruim 1.300 miljoen gulden zegt op zichzelf niet veel. Wel is belangrijk voor de geest, waarin werd begroot, bijv. de mededeling in de nota, dat door het Departement van Opvoeding, Kunsten en Wetenschappen aanvankelijk voor de gewone dienst een programma op lange termijn werd opgesteld, dat voor de jaren 1949/'50 t/m 1952/'53 resp. per jaar zou eisen 752, 1.019, 1.168 en 1.325 miljoen gulden (voor 1949 werd voor dit departement voor de gehele dienst bruto 161 miljoen gulden toegestaan), uitgaande van een aanvankelijk aantal leerlingen voor het lager onderwijs van 6 miljoen, oplopende tot 10 miljoen en voor het M.O. van 108.000 oplopende tot 268.000. Het bleek al spoedig, dat hiervoor leerkrachten en -middelen, alsmede de gebouwen, ontbraken. Projecteert men deze cijfers echter even op het begrotingsbeeld, dan blijkt aldra de onmogelijkheid van verwezenlijking van dergelijke ideeën. De nieuwe Staat Indonesia zal elke rupiah moeten omkeren, wil hij inderdaad stap voor stap en heel geleidelijk tot welvaart komen.

Tekortfinanciering.

De buitengewone en extra-buitengewone dienst hebben in de afgelopen jaren uiteraard zware eisen gesteld, doch daartegenover stonden ook weer belangrijke meevallers. Afscheiden van het leger moeten als belangrijke posten worden genoemd voor de uitgaven in 1948 en 1949 tezamen:

	in miljoenen gulden
tekorten negara's en andere autonome gebieden (gedeeltelijk gewone dienst)	439
maatschappelijke zorg (waarin de rehabilitatie-uitkering)	262
uitgaven van Royen-Rum accoord	130
achterstallige pensioenen	100
claims uit oorlogsperiode	99
kapitaalsuitgaven bedrijven	84
ondernemingswachten (bescherming der bedrijven) ..	57
hulp oorlogsslachtoffers en A.O.O.R.	97
terugkoop particuliere landerijen	47½
herstelfinanciering	31
	1.350½
ten behoeve van het leger	1.056
overige doeleinden (gedeeltelijk door middelen gecompenseerd)	957
totaal generaal	3.363½

Tegenover deze buitengewone en extra-buitengewone uitgaven stonden echter ook middelen; ter illustratie ontlenen wij aan de nota het volgende, wederom in miljoenen gulden, voor 1948 en 1949 tezamen:

liquidatie instellingen (Nigleo, A.I.O., Ataka, vijandel. vermogen)	685½
vrije verkopen en vrije winstbelasting	304
devaluatiewinst Javasche Bank 1949	203
liquidatie basisgoederen	118
kapitaalwinsten Deviezeninstituut	90
	1.400½
andere middelen (gedeeltelijk compensatie van uitgaven)	728
	2.128½

Uit ons overzicht is gebleken, dat het tekort voor de gehele dienst 1949 in de nota op 1.304,5 miljoen gulden wordt geraamd. Hierin is niet opgenomen het devaluatieverlies op buitenlandse leningen ad 107 miljoen gulden, terwijl uit bovenstaand overzicht blijkt, dat de devaluatiewinst van De Javasche Bank ad 203 miljoen gulden en die van het Deviezeninstituut wel in mindering zijn gebracht. Doet men dit, dan moet dus ook het verlies worden bijgeteld, dan wel men moet de winsten buiten beschouwing laten. Immers, het bedrag van 107 miljoen gulden betekent een toeneming van schuld en moet dus begrotingstechnisch tot een voorziening leiden. In het ene geval wordt het tekort ruim 1.400, in het andere bijna 1.600 miljoen gulden.

Totaliseert men de begrotingstekorten 1946 t/m 1949, dan komt men op een totaal van ruim 5 milliard gulden. Hierin zitten, zij het in verhouding tot het totaal in betrekkelijk kleine mate, ook leningen, waarvan mag worden verwacht, dat zij in de toekomst zullen terugvloeien en voorts kapitaalsuitgaven, welke in de toekomst rendement

zullen afwerpen. Het grootste deel van dit bedrag zijn echter uitgaven voor reconstructie- en consumptieve doeleinden, welke, voor zover niet met buitenlands credit gefinancierd, hebben geleid tot een beroep op de deviezenpot — welke daardoor werd leeggepompt — of tot zwaardere koopkracht. Hiermede kom ik op het vraagstuk der geldcirculatie.

Geldcirculatie.

Het behoeft wel geen betoog, dat deze tekorten een belangrijke invloed hebben gehad op het gehele monetaire bestel. Een klein voordeel daarbij is geweest, dat het Japanse geld, waarmee nog enige tijd de landsuitgaven werden gefinancierd, later tegen 3 cent per Japanse invasiegulden werd ingewisseld, waardoor een winst van ongeveer 45 miljoen gulden werd behaald.

De tekorten zijn op verschillende wijzen gefinancierd: in de eerste plaats met behulp van de muntbiljetten (het zgn. Nica-geld) en met pasmuntbiljetten (van een kwartje en een dubbeltje). Aan Nica-geld is in deze jaren in totaal in circulatie gebracht voor 950 miljoen gulden, aan papieren pasmunt voor 30 miljoen gulden. In de tweede plaats werd de schuld aan De Javasche Bank vergroot tot 950 miljoen gulden, terwijl voorts in de binnenlandse sfeer door uitgifte van schatkistpapier tot een totaal van 550 miljoen gulden in het tekort aan middelen werd voorzien. Daarnaast werden middelen van buiten Indonesië verkregen.

De geldschepping heeft ernstige gevolgen gehad; de nota wijst erop, dat er een belangrijke toeneming in de chartale en girale sfeer valt waar te nemen, ten bewijze waarvan ik aan de hand van de nota het volgende beeld geef:

Chartaalgeld in circulatie:	ult. 1947	ult. 1948	ult. Octo- ber 1949
	(in mln gulden)		
bank- en muntbiljetten	932	1.586,3	1.798,5
zilvergeld	180	182,0	ca 182,0
kopergeld	17	18,7	19,5
	1.129	1.787,0	> 2.000,0

In dit totaal zit ook het Javasche Bankpapier, dat in de loop van 1948 weer wettig betaalmiddel werd (260 miljoen gulden). Voorts is hierin opgenomen voor ruim 27 miljoen gulden papieren pasmunt, welke zichzelf door slijtage vrij spoedig liquideert. Bij het beschouwen van dit bedrag moet wel in aanmerking worden genomen, dat het gebied, waarin het circuleerde, belangrijk kleiner is geweest dan het Indië van vóór 1942, terwijl de welvaartsverzorging (de goederencirculatie) zich eveneens op een belangrijk lager peil heeft bewogen.

Voor de nieuwe Staat is de grote vraag, wat er zal gebeuren met het geld van de Republiek Indonesia (het Origeld). Aangenomen moet worden, dat in de Republiek een belangrijke inflatie heeft plaatsgevonden en het blijft een vraag, of en op welke basis dit geld zal worden erkend en ingewisseld.

Omtrent de girosaldi wordt vermeld, dat deze van nog geen 1.250 miljoen gulden in Juli 1948 zijn gestegen tot rond 1.400 miljoen in September 1949. Hierbij zij aangetekend, dat in deze girosaldi bij de banken tal van posten zijn opgenomen, welke vooralsnog niet in de consumptiesfeer zullen worden opgenomen, omdat zij óf staan tegenover posten, welke in Nederland een schuldpositie weergeven óf wel het bedrag van niet-transferabele afschrijvingen of winsten representeren.

Djakarta, December 1949.

J. F. HACCÖU.

DE AGRARISCHE DOMEINBEZITTINGEN IN DE VIER NOORDELIJKE PROVINCIËN.

Men kan wel zeggen, dat vrijwel elke Nederlander boven een zekere leeftijd heeft gehoord van het grote agrarische domeinbezit, dat is verkregen door de inpoldering van gedeelten van de voormalige Zuiderzee. Relatief zeer weinigen — behalve de daarbij direct betrokkenen — weten

echter, dat ook elders, en wel speciaal in de vier Noordelijke provinciën, belangrijke agrarische domeinbezittingen in de laatste kwart eeuw zijn verkregen; de totale oppervlakte hiervan is ongeveer 20.000 ha, verspreid liggende in circa 75 complexen, van welke oppervlakte ca 4.000 ha in de loop der jaren werd verkocht.

Hoe is de Staat der Nederlanden (Domeinen; Departement van Financiën) aan deze terreinen gekomen? Ter beantwoording van deze vraag kan worden medegedeeld, dat, ter bestrijding van de optredende werkloosheid na de eerste wereldoorlog, omstreeks 1925 werden opgericht vijf semi-officiële N.V. Ontginningsmaatschappijen en wel: „de Verenigde Groninger Gemeenten”, voor het grootste deel van de provincie Groningen; „het Lantschap Drenthe”, voor het grootste deel van de provincie Drenthe; „de Drie Provinciën”, voor Friesland en kleine aangrenzende gedeelten van Groningen en Drenthe; „het Land van Vollenhove”, voor de kop van Overijssel; en „Overijssel”, voor het resterend deel van deze provincie.

Als aandeelhouders dezer N.V.'s traden op verschillende lichamen, die belang hadden bij een doelmatige bestrijding van de werkloosheid en/of het in cultuur brengen van onproductieve terreinen. In Groningen, Friesland en Drenthe zijn deze aandeelhouders diverse gemeenten, terwijl in de N.V. „Land van Vollenhove” als zodanig optreden het Rijk, de provincie Overijssel en het waterschap „Vollenhove”; in de N.V. „Overijssel” zijn aandeelhouders de provincie Overijssel, de Overijsselse Landbouwmaatschappij, de R.K. Aartsdiocesane Boeren- en Tuindersbond (A.B.T.B.) en het waterschap „Hasselt en Zwartsluis”.

Voor een zeer belangrijk gedeelte werden bij de uitvoering van werken deze verschillende N.V.'s gefinancierd door het Rijk, al vond men in bijzondere gevallen ook soms andere financieringsmogelijkheden, zoals bij de N.V. „Overijssel”, die voor de verbetering van sommige complexen bedrijfskapitaal kon lenen van het Provinciaal Bestuur van Overijssel en van de Coöperatieve Centrale Raiffeisenbank te Utrecht.

Bedoelde N.V.'s hebben in de loop der jaren niet onbelangrijke, veelal verspreid gelegen, complexen in eigendom verkregen door aankoop of, waar nodig, door onteigening, dit laatste met toepassing van titel VII van de Onteigeningwet, zulks, „tot verhoging van de opbrengst van gronden en ten behoeve van daarmede in verband staande werken ter verbetering van waterlozing en van watervoorziening van gronden”. Deze terreinen waren over het algemeen woeste gebieden, waarvan meestal de eigendomsverdeling zeer slecht was en de afwatering veel te wensen overliet, zodat de particuliere grondeigenaar practisch in de onmogelijkheid verkeerde om individueel tot ontginning of cultuurverbetering over te gaan.

Tengevolge van door verschillende omstandigheden nodig gebleken reorganisaties werden in de jaren 1936 en 1937 de onroerende eigendommen dezer N.V.'s — zowel de reeds ontgonnen en eventueel reeds van boerderijen voorziene gronden, alsook de nog onontgonnen terreinen — overgedragen aan het Rijk (Domeinen), waarbij de bedoelde N.V.'s bleven voortbestaan als werklighamen voor het Rijk, die daarmede het gehele risico van het ontginningswerk overnam. Nadien, en wel tot aan het uitbreken van de tweede wereldoorlog, is het Rijk voortgegaan met het bouwen van boerderijen op hiervoor in aanmerking komende, in cultuur gebrachte, gronden; deze werden dan verpacht aan landbouwers, die door de domeindienst met grote zorg werden geselecteerd uit meestal grote aantallen reflectanten. Daarnaast werd — in de gevallen waar zulks wenselijk bleek — wel overgegaan tot verkoop van boerderijen en/of losse landerijen aan „zittende” pachters of aan landbouwers uit de omgeving, die grote behoefte hadden aan enige uitbreiding van hun nabij gelegen bestaande boerderij of aan het stichten van een nieuw zelfstandig landbouwbedrijf.

Na de hierboven bedoelde reorganisatie der N.V.'s in de

jaren 1936 en 1937 heeft het Rijk ook zelfstandig nog diverse complexen ter ontginning in eigendom verkregen, zodat thans de aan het Rijk toebehorende, op bovenaangegeven wijze verworven, bezittingen, in zeer afgeronde cijfers, bestaan uit:

ca 250 verpachte boerderijen met een oppervlakte van	ca 5.000 ha
„los” verpachte cultuurgrond	ca 1.500 ha
in ontginning zijnde complexen	ca 2.500 ha
nog onontgonnen terreinen	ca 7.000 ha
totaal	ca 16.000 ha

Zoals hierboven reeds werd opgemerkt, werden de pachters der gestichte boerderijen met veel zorg geselecteerd uit de zich veelal in grote getale anmeldende reflectanten, waarbij werd gelet o.a. op het genoten hebben van landbouwonderwijs, een goede bedrijfsvoering enz.

Reeds spoedig was onder de landbouwers in het Noorden des lands voldoende bekend, op welke factoren bij bedoelde selectie vooral werd gelet; ook realiseerde men zich wel, dat bij bedoelde uitgifte een vergelijkend onderzoek wordt ingesteld, zodat men dus aan vrij hoge eisen moet voldoen, wil men — bij de steeds groter wordende animo naar bedoelde staatsgronden door het toenemende tekort aan cultuurgrond — een redelijke kans maken. Daarom doen vele jonge, doch ook oudere boeren reeds — met het oog op het eventueel pachten van een domeinboerderij — bij voorbaat hun uiterste best om bij een sollicitatie een prima indruk te maken, waardoor o.a. het bezoek aan de landbouwscholen toenam en meer werd gedaan aan melkcontrole, veeverbetering, aardappelselectie, drainage enz. enz., hetgeen uiteraard van veel belang is. De mogelijkheid van het beschikbaar komen van domeinboerderijen werkt dus zeer stimulerend in de goede richting bij vele boeren in de naaste, maar ook in de verre omgeving van domeincomplexen.

Bij het uitzoeken van pachters let de domeinbeheerder echter niet alléén op de landbouwkundige kwaliteiten van de sollicitanten, doch houdt hij daarnaast rekening met overwegingen van billijkheid ten aanzien van het gebruik van de — rekening houdende met de steeds toenemende animo — relatief steeds schaarser wordende landbouwgronden. Zijn taak is dan ook mede om een zodanige beslissing te bevorderen, dat daarbij vooral het algemeen belang wordt gediend en dat oplossingen worden gekozen, die zoveel mogelijk beantwoorden aan het billijkheidsgevoel, op de wijze zoals o.a. wordt nagestreefd door de Grondkamers en de consultants voor Grond- en Pachtzaken. Hierbij wordt dus ook gelet op bijv. de belangen van kleine boeren. Het mag oprecht worden betwijfeld, of, bij de uitgifte in pacht van boerderijen, een particulier op dezelfde wijze rekening houdt met algemene belangen, overwegingen van billijkheid enz., daar bij hem uiteraard zijn privébelang op de eerste plaats komt.

Zonder daarmede te willen zeggen, dat zulks van toepassing is op alle domeinobjecten, meen ik er toch de aandacht op te moeten vestigen, dat vele van de bedoelde objecten een bijzonder nuttige rol vervullen in het algemene landbouwbelang. Zo is het toch een feit, dat de landbouwvoorlichtingsdienst voor doeleinden van algemeen nut, zoals het inrichten van proefvelden, het aanbrengen van gewenste drainages, het instellen van voorbeeldbedrijven, het stichten van pootaardappelpaarplaatsen, de verbetering van de vee fokkerij, het voorlichtend werken op gebied van vruchthomenbehandeling enz., gaarne een beroep doet op de domeinbeheerder en/of de geselecteerde domeinpachter, daar deze over het algemeen eerder geneigd is om aan dergelijke zaken zijn medewerking te verlenen dan een particulier. Hierom heeft dan ook een adviserend ambtenaar van de landbouwvoorlichtingsdienst in een domeincomplex meer „vát” op de bevolking, terwijl de aldaar verkregen resultaten weer naar buiten worden

uitgedragen en voorbeeldgevend werken op elders gelegen landbouwbedrijven.

Ook werkt de domeinbeheerder meestal gaarne mede aan andere nuttige doeleinden van algemeen belang, zoals bijv. een ruilverkaveling of een betere afwatering van een groot gebied, waarin domeingronden zijn gelegen, waarbij zo nodig waterschappen worden opgericht. Deze medewerking kan soms van groot belang worden geacht voor het welslagen van een gewenst plan voor een gehele streek.

Bij de domeindienst wordt verder bijzondere aandacht besteed aan pachters, die om de een of andere reden wat nalatig zijn in de goede uitoefening van het bedrijf of om andere redenen „niet geheel kunnen meekomen". In vele gevallen is het overwicht van de domeinbeheerder dan echter zodanig, dat zonder veel moeite de pachter weer in het goede spoor is te krijgen. Men kan dan ook over het algemeen wel zeggen, dat het gemiddelde peil van de domeinboerderijen hoger ligt dan dat van landbouwbedrijven in de omgeving en dat er een goede invloed van een domeincomplex op de omwonende boeren uitgaat.

Ook verschillende overheidsinstanties als gemeenten, waterschappen, planologische diensten enz., maken meermalen een dankbaar gebruik van de domeindienst. Evenals zulks het geval is bij de landbouwvoorlichtingsdienst — zoals hierboven is opgemerkt — kan een publiek orgaan met de domeinbeheerder, van wie een voldoende begrip voor algemene belangen kan worden verwacht, sneller en beter tot een goed resultaat komen, dan zulks bij particulieren veelal geschiedt. Heeft bijv. een gemeente of een andere instantie een bepaalde oppervlakte nodig voor woningbouw, sportterrein, transformatorhuis, Groenekruisgebouw of iets dergelijks, dan is het van belang, dat een domeincomplex in de omgeving ligt, daar het meermalen vrijwel ondoenlijk is — tenzij door middel van een moeilijke onteigening — voor het beoogde doel geschikte terreinen te verkrijgen van particulieren, die veelal niets willen afstaan van hun over het algemeen reeds te klein bezit. Iets dergelijks doet zich voor o.a. bij een voorgenomen electrificatie van een bepaalde streek of het aanleggen van drinkwaterleidingen, waarbij de medewerking van de domeindienst soms juist de doorslag kan geven om het in het algemeen belang beoogde doel te bereiken.

Uit het bovenstaande moge dus blijken, dat uit de werkloosheid uit de jaren tussen de twee wereldoorlogen iets goeds werd geboren van een vrij verstrekkende betekenis, zodat dus in dat opzicht van de nood een deugd werd gemaakt.

De vraag kan worden gesteld, of het in het algemeen gewenst is om de hierboven bedoelde domeinbezittingen in staatshanden te houden of ze te verkopen aan particulieren of anderen, bijv. institutionele beleggers, en zo ja, of dit thans moet gebeuren in een al of niet snel tempo.

Hierover in een volgend artikel.

Zwolle.

Ir. J. NYSINGH.

CHOMAGE ET EMPLOI EN BELGIQUE.

Le problème du chômage en Belgique qui se trouve depuis quelque temps au centre des préoccupations gouvernementales a fait l'objet jusqu'à présent de nombreux discours politiques et autres, mais n'a pas encore provoqué une action concertée sérieuse. On a bien admis qu'une politique de logement — constructions d'habitations à bon marché — contribuerait à résorber le chômage, qu'il fallait entreprendre de grands travaux d'utilité publique¹⁾, qu'il fallait créer des industries nouvelles dans la région flamande du pays où près de trois quarts des chômeurs sont concentrés, mais on ne s'est pas encore jusqu'à présent, fort écarté de la dialectique. Cependant, il est certain que le souvenir des crises économiques et sociales qui se sont développées entre les deux guerres

¹⁾ Exposé du Ministre des Travaux Publics du 16 novembre 1949.

effraye des dirigeants. De plus la sécurité sociale dans son ensemble pose un problème budgétaire sérieux et à ce point de vue les charges pour l'indemnisation des chômeurs sont excessivement lourdes.

L'analyse de ces trois aspects du chômage, économique, social et financier impose à la statistique des définitions nettes basées sur un petit nombre de critères simples. En effet, le recours à l'information statistique a pris ces dernières années une importance telle que chacun y fait appel sans examiner avec soin la valeur des sources ni confronter les définitions. Ne compare-t-on pas parfois brutalement le niveau du chômage des Pays-Bas avec celui de la Belgique et cependant quelle différence dans les régimes d'assurance.

Signalons qu'en Belgique l'assurance-chômage est obligatoire et que le nombre d'assurés s'élève actuellement à 2.000.000 environ parmi lesquels 23 pCt de femmes²⁾.

Du point de vue économique on ne peut dire que les statistiques du chômage soient un bon baromètre de l'activité du pays. En effet, à l'augmentation du nombre de chômeurs contrôlés, n'a pas correspondu une diminution proportionnelle de la production nationale ainsi qu'il sera chiffré par la suite.

Cependant, il est dangereux de faire fi de toute autre constatation et notamment des faits brutaux comme de la fermeture complète de certaines usines et du licenciement pour une période indéterminée de travailleurs de nombreux autres établissements.

Aussi est-il plus prudent de dire que les statistiques du chômage, tout en ne reflétant pas fidèlement le niveau de l'activité, traduisent cependant assez bien le malaise qui pèse sur l'économie du pays.

Quoi qu'il en soit, rappels que depuis le début de 1948, la tendance conjoncturale du chômage, c'est-à-dire la tendance du chômage, abstraction faite de toutes les causes qui ne concernent pas l'évolution cyclique, a été nettement orientée vers la hausse. Au cours des années 1945, 1946 et 1947 l'action conjuguée de différents facteurs a influencé le chômage vers le bas. Citons principalement: l'augmentation de la production charbonnière — la levée des restrictions en matière de consommation électrique — l'importation des matières premières nécessaires à notre industrie — la grande activité au port d'Anvers — l'appel de la France à notre main-d'oeuvre tant frontalière que saisonnière — l'embauchage de notre main-d'oeuvre par les armées alliées (135.000 travailleurs).

Moyenne journalière des chômeurs contrôlés en Belgique¹⁾.

Année	Chômeurs complets	Chômeurs partiels et accidentels	Total
1945 ¹⁾	115.113	29.466	144.579
1946 ¹⁾	48.035	19.257	67.292
1947 ¹⁾	35.639	31.921	67.560
1948 ¹⁾	80.959	48.244	129.203
1949 ¹⁾	167.696	61.568	229.264

¹⁾ Moyenne pour toute l'année.

²⁾ Moyenne des dix premiers mois.

Source: Fonds de Soutien des Chômeurs, Bruxelles.

Au surplus, même au cours des mois qui suivirent la Libération, des facteurs extra-économiques ont également influencé favorablement le niveau du chômage. En effet, il y avait environ 200.000 travailleurs obligatoires ou libres en Allemagne, le nombre d'inciviques détenus était de 50.000 personnes encore à fin décembre 1945, la reconstitution de l'armée finit par grouper sous les armes quelque 100.000 hommes. Ajoutons enfin qu'au cours des années 1945 et 1946 de nombreuses personnes ont continué à pratiquer le marché noir et que le nombre d'intermédiaires et de commerçants était fort élevé. Il est certain que dans ces conditions la période qu'on a crue prospère surtout parce qu'il n'y avait presque pas de chômage

²⁾ Voir statistiques de l'Office National de Sécurité Sociale et du Fonds de Soutien des Chômeurs, Bruxelles.

(les indices de production en 1946 et 1947 sont inférieurs à ceux de 1948 et 1949), a permis d'autant plus facilement à l'élément marginal d'être placé que les besoins en main-d'oeuvre ont été impérieux. Rappelons d'ailleurs aussi que durant cette période l'absentéisme était élevé et le rendement faible, que les produits que nous fabriquions étaient acceptés sur tous les marchés parce que d'autres pays n'étaient pas encore prêts à produire. En 1948, la concurrence s'est rétablie et entretemps la Belgique a enregistré une saturation du marché intérieur (des biens de consommation) et aussi des difficultés à l'exportation, les pays étrangers préférant réserver leurs devises fortes à l'achat de biens essentiels. Compte tenu de ces différents facteurs on en arrive ainsi à la situation actuelle où on enregistre 251.077 chômeurs (complets + partiels) en moyenne par jour en octobre 1949, soit 12,5 pCt par rapport aux assurés contre le chômage.

Sur les 251.077 chômeurs, il y a 180.259 hommes et 70.818 femmes, soit plus d'un quart de femmes. Le pourcentage élevé des femmes chômeuses provient en partie du fait que les industries les plus touchées par le chômage sont celles occupant précisément de la main-d'oeuvre féminine (textile et vêtement) et aussi, il faut l'avouer, en partie à la facilité avec laquelle elles peuvent prétendre au bénéfice des allocations de chômage³⁾.

Dans l'ensemble le mal touche surtout la partie flamande du pays. C'est ainsi que sur les 251.077 chômeurs contrôlés en moyenne par jour en octobre 1949, il y a eu 70 pCt dans les provinces flamandes, 19 pCt dans le Brabant et 11 pCt dans la Wallonie. Cette inégale répartition géographique du chômage est due en partie à l'inégale répartition de la population en général (au 31.12.48, il y avait 46 pCt de population dans les provinces flamandes, 20 pCt dans le Brabant et 34 pCt dans les provinces wallonnes) et à la concentration des industries et au risque inhérent à chacune d'elles.

Il ressort en effet que les industries habituellement les plus touchées par le chômage sont précisément localisées en grande partie en pays flamand (textile, dockers, réparateurs de navires, diamant, construction, vêtement). Le chômage des dockers au port d'Anvers est particulièrement frappant. Il ne faut cependant pas y voir un ralentissement d'activité du port, car les statistiques des débarquements et embarquements accusent un niveau bien plus élevé qu'en 1946 par exemple, alors que le niveau du chômage était plus faible ainsi qu'en témoigne le tableau ci-dessous.

Années	Moyenne journalière des chômeurs dockers contrôlés	Moyenne mensuelle des embarquements + débarquements (en tonnes) ³⁾
1946 ¹⁾	4.267	1.230.561
1947 ¹⁾	1.851	2.147.720
1948 ¹⁾	6.283	2.219.913
1949 ²⁾	6.470	2.165.408

¹⁾ Moyenne pour toute l'année.

²⁾ Moyenne des 9 premiers mois.

³⁾ Source: Institut National de Statistique, Bruxelles.

Ceci, ainsi qu'il l'a été signalé plus haut, est d'ailleurs un phénomène général, les indices de production n'ont pas suivi ceux du chômage, au contraire ils se sont maintenus à un niveau élevé.

Du point de vue social, le problème est grave car „l'oisiveté est l'oreiller du diable” comme dit un vieux proverbe néerlandais. La forte concentration géographique du chômage et les difficultés que l'on rencontre à promouvoir une mobilité interrégionale de la main-d'oeuvre (il y a encore des offres d'emploi qui ne peuvent être satisfaites dans la partie wallonne du pays) rendent le

³⁾ Un arrêté ministériel paru le 3 novembre 1949 tâchera de limiter la fraude en étant plus sévère pour les prestations de travail à prouver par les femmes.

problème plus difficile encore. Dans ce domaine il est certain que l'étude de la résorption du chômage devrait notamment porter sur une politique de mobilité de main-d'oeuvre tant interrégionale qu'interprofessionnelle.

Années	Indice de l'activité industrielle Moyenne 1936-'38 = 100 ¹⁾	Moyenne journalière des chômeurs contrôlés
1946 ¹⁾	100,4	67.292
1947 ¹⁾	108,7	67.560
1948 ¹⁾	126,4	129.203
1949 ²⁾	118,3	229.264

¹⁾ Moyenne pour toute l'année.

²⁾ Moyenne des dix premiers mois.

³⁾ „Agence Economique et Financière”, Bruxelles.

A ce sujet signalons que les efforts déployés par les services de la réadaptation professionnelle des chômeurs en Belgique n'ont malgré tout porté depuis quatre ans que sur quelque 4.600 chômeurs et encore tous les réadaptés n'ont pas trouvé immédiatement un emploi dans leur nouveau métier. On a aussi élargi un arrêté ministériel autorisant la mise au travail des chômeurs par les Pouvoirs Publics. Mais ici encore les résultats obtenus sont faibles. Citons quelques chiffres: en juin 1949, 1.650 chômeurs ont été mis au travail; en juillet 1949, 2.200; que signifient ces chiffres en regard des 250.000 chômeurs contrôlés en moyenne par jour? Enfin, l'existence parmi les chômeurs indemnisés d'une quantité de travailleurs âgés et partiellement aptes ou de manoeuvres indique bien qu'il s'agit d'une situation qui peut se prolonger et empirer si une crise devait réellement s'abattre sur notre pays.

Quant au point de vue du coût de l'indemnisation des chômeurs, il atteindra probablement un peu plus de 5.000.000.000 de francs en 1949.

Les recettes prévues par les cotisations à la sécurité sociale s'élèveront sans doute à 1.300.000.000 de francs. L'Etat devra donc supporter une lourde charge. Compte tenu des dépenses chômage et des journées chômées contrôlées, signalons qu'un chômeur en Belgique touche en moyenne par jour 70 francs.

Pour voir clair dans un phénomène aussi complexe, il est certain qu'il faudrait disposer d'éléments plus étendus de la vie économique et sociale du pays. Il faut cependant être convaincu que pour combattre sérieusement ce chômage, il faut s'engager dans une autre voie que celle tracée jusqu'à présent. On semble bien convaincu que le chômage peut être conjuré en provoquant un niveau élevé de la „demande effective”. Cela implique une politique d'investissement public. Ces derniers, plus les investissements privés, doivent réaliser le volume requis par le plein emploi.

Sans doute le fait de vouloir tendre vers le plein emploi crée-t-il de nouveaux problèmes à la politique économique que l'économie politique aura difficile à résoudre, mais il semble bien que l'aspiration des travailleurs à la sécurité de l'emploi est un moyen nouveau d'approcher une forme de la liberté.

Berchem.

L. E. RENEAU.

DE INTERNATIONALE TARWE-OVEREENKOMST VAN 23 MAART 1949.

Gedurende de vooroorlogse crisisjaren is duidelijk gebleken, welke gevaren voor het economisch leven er liggen in te hevige schommelingen in het prijspeil van de belangrijke landbouwproducten, waaronder tarwe en de andere graansoorten wel de voornaamste plaats innemen. De voor uitvoer beschikbare hoeveelheden van de ge-

zamenlijke exportgebieden overtroffen in belangrijke mate de vraag der invoerlanden en als gevolg van dit gebrek aan evenwicht daalde op de internationale markt het prijspeil voor de daar aangeboden overschotten zeer ver beneden de productiekosten. Deze uitermate lage graanprijzen behoorden tot de meest verontrustende verschijnselen van die tijd. Pogingen van uit- en invoerlanden tezamen om te komen tot aanpassing van de productie van tarwe aan het verbruik en tot uitbreiding van het verbruik, leidende tot een herstel van het evenwicht en tot effectieve bestrijding van de uit de onplaatsbare overschotten voortspruitende gevaren, bleven zonder resultaat.

Besprekingen daarover tussen enige der belangrijkste landen, die in 1939 wegens het uitbreken van de oorlog moesten worden afgebroken, zijn reeds in 1941 hervat. Het duurde echter tot 1946 voordat tot de intussen gevormde Internationale Tarwe-Raad een voldoende aantal landen was toegetreden, om met kans op het bereiken van een overeenkomst op voldoende brede grondslag de besprekingen voort te zetten.

Het denkbeeld om door middel van goederenovereenkomsten, af te sluiten tussen het georganiseerde bedrijfsleven of de regeringen van productie- en verbruikslanden, voor belangrijke stapelproducten prijschommelingen van te grote omvang te voorkomen, had reeds vóór de oorlog meer en meer ingang gevonden. Zo hebben zulke overeenkomsten voor verschillende belangrijke grondstoffen en levensmiddelen gedurende vele jaren een gunstige stabiliserende invloed op het internationale prijspeil uitgeoefend. Ten aanzien van granen was het echter tot het afsluiten daarvan nog niet gekomen.

Ten aanzien van de tarwe werd in het begin van 1948 na moeizame onderhandelingen, eerst te Londen en later te Washington, een voldoende aantal uit- en invoerlanden het eens over de overeenkomst van 6 Maart 1948, die echter, ofschoon zij door een aantal landen, waaronder Nederland, tijdig werd geratificeerd, tenslotte niet van kracht is geworden. De Regering der Verenigde Staten van Amerika wenste namelijk niet tot ratificatie over te gaan.

Toen echter in Amerika bij de verkiezingen van November 1948 de Democraten weder de overhand kregen, heeft de Amerikaanse Regering het plan weer opgevat, om, ter voorkoming van een herhaling van de vóór de oorlog opgetreden ellendige gevolgen van een heftige daling der graanprijzen, alsmede van een voor de invoerlanden evenzeer ongewenste ongebreidelde prijsstijging, te komen tot een Internationale Tarwe-Overeenkomst. Ook voor andere graansoorten is prijsstabilisatie ongetwijfeld gewenst, doch tarwe is weliswaar niet de graansoort met de grootste productie, maar door de grote omvang der hoeveelheden, die daarvan internationaal worden verhandeld en ook in verband met de aanwending van tarwe als grondstof voor het brood, is de loop der tarweprijzen toch steeds van grote invloed op de prijzen der overige graansoorten. Stabilisatie der tarweprijzen tussen zekere niet te ver uiteenliggende grenzen kan dus ook op de andere granen een gunstige invloed hebben.

De Amerikaanse Regering heeft het initiatief genomen tot een nieuwe op 26 Januari 1949 te Washington aangevangen Internationale Tarwe-Conferentie. Deze Conferentie werd het eens over een op 23 Maart 1949 door 42 landen ondertekende Tarwe-Overeenkomst. Ongetwijfeld is het te betreuren, dat van de belangrijkste uitvoerlanden Argentinië en Rusland zich afzijdig hebben gehouden, doch de deelneming aan de overeenkomst was toch wel van voldoende betekenis om haar in werking te doen treden, in het vertrouwen, dat zij ons nader zal brengen tot het gestelde doel.

Deze overeenkomst deelde niet het lot van haar voorganger van 1948, want zij is tijdig door een voldoende

aantal landen, waarbij ook Nederland, geratificeerd en nu reeds enige tijd in werking.

Het zwaartepunt der overeenkomst ligt in de toezegging der deelnemende uitvoerlanden (de Verenigde Staten van Amerika, Canada, Australië, alsmede voor kleine hoeveelheden Frankrijk en Uruguay), om jaarlijks gedurende de 4 oogstjaren van 1949/1950 t/m 1952/1953 een zekere hoeveelheid tarwe te leveren aan de gezamenlijke invoerlanden voor een bepaalde maximumprijs en de daarmee verbonden toezegging der invoerlanden, om diezelfde hoeveelheden af te nemen tot een zekere minimumprijs.

Deze toezeggingen van enerzijds de uitvoer- en anderzijds de invoerlanden betreft een jaarlijkse hoeveelheid van 12.418.000 ton. Voor elk der uitvoerlanden stelt de overeenkomst het in tonnen uitgedrukte aandeel in die toezegging vast, waarbij Uruguay en Frankrijk slechts onbelangrijke hoeveelheden voor hun rekening hebben gekregen. Evenzeer bepaalt de overeenkomst voor elk der invoerlanden het quotum in het totaal der toegezegde aankoop-hoeveelheid. Zo bedraagt dat quotum voor Nederland 750.000 ton per jaar¹⁾ (inclusief 75.000 ton voor Indonesië) en bijvoorbeeld voor het Verenigd Koninkrijk 4.819.000 ton.

In de praktijk wil dit alles zeggen, dat op grond van de overeenkomst de gezamenlijke uitvoerlanden van ieder invoerland kunnen eisen, dat het de toegezegde hoeveelheid van hen afneemt, doch betaling van meer dan de minimumprijs kan daarvoor niet worden verlangd. Het is duidelijk, dat de uitvoerlanden tot het stellen van deze eis niet zullen overgaan, alvorens op de internationale markt door drukkende overmatige overschotten de prijs is gedaald tot of beneden de minimumprijs. Hierin ligt dus een rem tegen te sterke prijsdaling.

Anderzijds ontleent ieder invoerland aan de overeenkomst het recht om van de uitvoerlanden de levering te verlangen van het voor hem geldende quotum tegen betaling van niet meer dan de maximumprijs. Het ligt voor de hand, dat de invoerlanden van dit recht slechts gebruik zullen maken, wanneer en zolang op de internationale markt de prijzen zich op of boven de maximumprijs bevinden. Door dit deel der overeenkomst worden dus de invoerlanden behoed tegen een al te sterke stijging der prijzen, indien de internationale verhouding tussen vraag en aanbod daartoe mocht leiden.

Deze begrenzingen der prijzen naar beneden en naar boven betekenen een stabilisatie der tarweprijzen tussen de beide uitersten van minimum en maximum. De maximumprijs is voor alle 4 jaren der overeenkomst vastgesteld op Can. \$ 1,80 per bushel (48 lbs) No. 1 Manitoba Northern Wheat in pakhuis te Fort William/Port Arthur, terwijl de minimumprijs voor het eerste jaar is bepaald op Can. \$ 1,50 en voor de verdere jaren telkens 10 dollarcent lager, zodat die voor het oogstjaar 1952/1953 Can. \$ 1,20 bedraagt.

Het heeft gedurende de conferentie enige moeite gekost om het over deze prijzen eens te worden; met name over de maximumprijs, mede omdat die in de overeenkomst van 1948 Can. \$ 2,— bedroeg. De tarweprijs had sindsdien een verlaging ondergaan, doch het is niet gemakkelijk geweest om de uitvoerlanden er toe te bewegen, daaraan de consequentie te verbinden, dat daarin voldoende reden lag voor een verlaging van de maximumprijs.

Omtrent de zoëven vermelde omschrijving van de maximum- en in aansluiting daaraan evenzeer van de minimumprijs zij in de eerste plaats opgemerkt, dat no. 1 Manitoba Northern Wheat de officiële Canadese benaming is van een der voornaamste, ook in de internationale handel gebruikelijke, „standard grades” voor Canadese tarwe. Algemeen is bekend, welke soort en kwaliteit daarmee wordt aangeduid. Fort William en Port Arthur zijn de twee grootste verschepingshavens

¹⁾ De jaarlijks benodigde invoer kan op ongeveer ruim 1 mln ton worden gesteld.

voor tarwe aan het Bovenmeer in Canada. Als basis voor het prijzenstelsel der overeenkomst is dus aangenomen de genoemde soort en kwaliteit tarwe, geleverd in die havens.

Bij levering van andere soorten en kwaliteiten tarwe in Canada en uit de andere aangesloten uitvoerlanden dient dus te worden bepaald hoeveel daarvan de prijs moet verschillen met die basisprijs. Steeds immers, zal men zich dienen te houden aan de pariteit van die bepaalde Canadese „grade”, geleverd te Port Arthur en Fort William.

Het vaststellen van die prijsverschillen lijkt moeilijker dan het is, want van alle geregeld verhandelde tarwe-soorten is de onderlinge waardeverhouding reeds op grond van de officiële omschrijving vrij nauwkeurig te bepalen.

Ook dient er dan nog rekening te worden gehouden met de kosten der verzending van tarwe uit de verschillende uitvoergebieden naar het betreffende invoerland, welke kosten uiteraard sterk uiteenlopen naar gelang de aard van het vervoer en de te overbruggen afstand. Wanneer men zich echter steeds voorhoudt, dat de pariteit behouden moet blijven van levering te Fort William/Port Arthur is een oplossing ook op dit punt niet zeer moeilijk. De Tarwe-Overeenkomst bevat hierover een aan al in de praktijk zeer bruikbare voorschriften. Daarbij is er rekening mee gehouden, dat de tarwe uit de verschillende uitvoerlanden geleverd wordt naar de invoerlanden, die daarvoor in verband met de afstand het meest in aanmerking komen.

Uiteraard is het niet de bedoeling, dat de betalingen steeds zullen geschieden in Canadese dollars, al zijn dan ook de maximum- en minimumprijzen in die geldsoort vastgesteld. Die prijzen vormen slechts de basis voor de betaling, welke naar de geldende verhouding tot de Canadese dollar plaatsvindt in de valuta, die voor transacties tussen uit- en invoerland gebruikelijk is. Zonodig kan bij de vaststelling der prijzen en andere onderdelen der transacties het Uitvoerend Comité zijn bemiddeling verlenen, dat ook nog de Advies-Commissie voor Prijs-Equivalenten naast zich heeft. Beide worden benoemd door de Internationale Tarwe-Raad, waarvan alle in- en uitvoerlanden, die tot de overeenkomst zijn toegetreden, stemgerechtigd lid zijn.

De transacties, die op grond van de overeenkomsten tot stand komen, kunnen worden afgesloten door individuele handelaren of door regeringen. Zij dienen, zoals vanzelf spreekt, te worden geregistreerd, terwijl er aan de uitvoering der overeenkomst nog heel wat meer vast zit, waaromtrent zij de nodige bepalingen bevat. De uitvoerende organen van de Internationale Tarwe-Raad hebben ongetwijfeld een belangrijke taak.

Zij hebben die reeds dadelijk na het in werking treden der overeenkomst ter hand moeten nemen, want de tarweprijs op de internationale markt bewoog zich toen en beweegt zich ook nu nog boven de maximumprijs, mede als gevolg van de steun, welke de regeringen der uitvoerlanden aan de landbouw verlenen. De toegetreden invoerlanden begonnen zich dus dadelijk tot de uitvoerlanden te wenden voor de uitoefening van hun recht tot aankoop voor de maximumprijs. Het heeft enige moeite gekost om de toepassing der overeenkomst in de Verenigde Staten van Amerika op gang te brengen. Aanvankelijk nam men daar namelijk het standpunt in, dat zij niet gold voor de Marshall-landen voor aankopen met E.C.A.-dollars. De Regering verleent daar namelijk aan de landbouwers een toeslag op de prijs, waartoe dezen aan de handel hun tarwe verkopen en men kon het er in Amerika niet dadelijk over eens worden, dat het in de bedoeling der Tarwe-Overeenkomst zou liggen, dat de tarwe nu weer met een prijsreductie zou worden geleverd aan de Marshall-landen, die immers betalen met door de Verenigde Staten verschafte middelen. Na enige strubbe-

lingen is men het daarover echter eens geworden en de verkoop geschiedt nu ook naar de Marshall-landen volgens het systeem van de Tarwe-Overeenkomst. Niet slechts tarwe, doch ook tarwebloem wordt nu op die wijze door de invoerlanden bij de aangesloten uitvoerlanden aangekocht. Het is namelijk wel de bedoeling, dat een deel der tarwe wordt gekocht in de vorm van bloem, doch de mate, waarin dat zal geschieden, laat de overeenkomst in eerste aanleg over aan importeur en exporteur. Slechts als geen overeenstemming wordt bereikt, beslist de Raad.

Het tot stand komen en in werking treden van de Internationale Tarwe-Overeenkomst is ongetwijfeld een belangrijke gebeurtenis. Als de uitvoering naar wens blijft verlopen, zal zij voor een der belangrijkste internationaal verhandelde stapelproducten bijdragen tot het voorkomen van herhaling van catastrophale prijsdalingen als wij in de vooroorlogse jaren hebben meegemaakt en waarvan wij de grote gevaren toen hebben leren kennen. Anderzijds behoedt zij de invoerlanden voor moeilijkheden, die te hoge prijzen hun kunnen berokkenen.

Jammer is het, dat Rusland en Argentinië, zoals gezegd, niet tot de overeenkomst zijn toegetreden. De mogelijkheid blijft daardoor bestaan, dat voor een belangrijk gedeelte van de tarwe-overschotten der gezamenlijke uitvoerlanden het euvel der ongebreidelde prijschommelingen blijft optreden, hetgeen een vlotte werking der overeenkomst in gevaar zou kunnen brengen. Anderzijds heeft de afwijzende houding der twee uitvoerlanden de invoerlanden er toe gebracht om de door hen gegarandeerde aankoop-hoeveelheden vrij aanmerkelijk kleiner te doen blijven dan hun totale importbehoefte. Zij dienden namelijk de mogelijkheid open te houden om ook uit Argentinië en Rusland tarwe te kopen. Niet slechts omdat anders van mogelijk voordelig aanbod geen gebruik zou kunnen worden gemaakt, doch vooral omdat het voor het in stand houden van het geregelde wederzijdse handelsverkeer met die landen noodzakelijk kan zijn om van daar onder andere ook tarwe te betrekken.

Terwijl dus enerzijds de rem, welke aan een eventuele prijsdaling is aangelegd, niet volledig werkt, hebben de invoerlanden anderzijds ook niet de zekerheid verkregen, dat zij hun gehele behoefte aan buitenlandse tarwe steeds tot hoogstens de maximumprijs kunnen verkrijgen. Er is tegen de Tarwe-Overeenkomst wel aangevoerd, dat zij de vrijheid beperkt, welke de handel voor zijn volledige ontplooiing nodig heeft en op die grond is de Tarwe-Overeenkomst van 1948 bij de toen in Amerika bestaande politieke verhoudingen dan ook gesneuveld. De praktijk zal nu moeten leren, of er inderdaad van de Tarwe-Overeenkomst hinder zal worden ondervonden en of die dan van zodanige betekenis zal zijn, dat hij zwaarder weegt dan het voordeel der prijsstabilisatie, die het doel is van de overeenkomst. Overigens blijft uiteraard bij prijschommelingen tussen maximum- en minimumprijs de overeenkomst buiten werking, doch tot dusverre is het daartoe niet gekomen.

's-Gravenhage.

JAN SCHILTHUIS.

AANTEKENING.

„PLANNING” IN DE RUSSISCHE ZONE VAN DUITSLAND.

Er is de laatste decennia een uitgebreide literatuur ontstaan over „planning” in het algemeen en over de plangedachte in Rusland in het bijzonder¹⁾. Ook in dit blad zijn gedurende de afgelopen jaren enkele artikelen

¹⁾ Men zie hiervoor het artikel van Prof. Dr F. L. Polak, „De problematiek der welvaartsplanning en haar ontwikkeling in de buitenlandse literatuur”, in „De Economist” van Maart en April 1948.

opgenomen over het Russische experiment²⁾. Ondanks de sluier van geheimzinnigheid, waarmee zoveel wat in de U.S.S.R. plaatsvindt, werd en wordt omhangen, heeft men zich dan ook vrij algemeen een beeld kunnen vormen van de resultaten van de centraal geleide en tot in details geregelde Russische volkshuishouding.

De vraag rijst nu, in hoeverre de Russische plangedachte in de andere, onder de invloed van het Kremlin staande, Oosteuropese landen heeft doorgewerkt en in welke mate de economische politiek van die landen in feite door de plangedachte wordt bepaald. Hierover is minder bekend. Hoe is het bijv. gesteld in de Russische bezettingszone van Duitsland? Immers, voor hen, die denken aan een eventuele toekomstige hereniging van de vier bezettingszones tot één economische eenheid, is het wel van belang te weten, in welke mate de ontwikkeling, zoals Oost-Duitsland die thans doormaakt, verschilt van de, meer bekende, gang van zaken in de Westelijke zones.

Begin 1948 begon de ontwikkeling in Oost-Duitsland zich — aldus „The Times” van 19 en 20 December jl. — af te tekenen, toen de bezettende autoriteiten een grote macht in handen legden van de „Economische Commissie voor de Sovjetzone”. Deze Commissie had voordien de Russische orders uitgevoerd, doch is thans een orgaan direct in handen van het Ministerie van Economische Zaken van de Regering-Grotewohl. Zij begon de reorganisatie met de overneming van de belangrijkste industriële ondernemingen, het bankwezen en de „Handelsorganisation” — de staatsonderneming, welke de zgn. „vrije winkels” bezit.

Uit deze overneming vloeide het „twee-jarenplan” voort, dat Oost-Duitsland thans bezig is te verwezenlijken. Tegen het einde van 1950, als men dit plan hoopt te hebben voltooid, gaat men aan een „vijf-jarenplan” beginnen. Dit laatste plan zal, in nog grotere mate dan het huidige, het uitgangspunt vormen van de economische orde, zoals die, deels geïnspireerd, deels gedicteerd door de Sovjets, op het ogenblik bezig is zich in de Oostduitse Staat te consolideren.

Het is niet verwonderlijk — de bedoelingen van de Sovjets hadden zich bij hun wijziging van de taakstelling van de „Economische Commissie” duidelijk genoeg gemanifesteerd —, dat deze economische orde een steeds grotere gelijkenis gaat vertonen met het Russische economische systeem. Uit de, tegelijk met de afkondiging van het „twee-jarenplan” begonnen, economische politiek blijkt dit duidelijk. Het bankwezen werd reeds spoedig een min of meer getrouwe copie van het Russische „Gos-Bank”-stelsel³⁾. In de industriële sector valt steeds meer de nadruk op de staatseigendom van de productiemiddelen. De ondernemingen, waarvan de Staat eigenaar is geworden, genieten, na de Sovjet-ondernemingen⁴⁾, in het algemeen prioriteit. Officieel is het particulier bezit van productiemiddelen niet afgeschaffd, doch het wordt, zo lezen we in „The Times”, allengs duidelijker, dat de particuliere ondernemingen door stelselmatige achterstelling steeds meer in hun bestaan worden bedreigd⁵⁾.

Bevoorrechtiging genieten ook de van staatswege of onder staatscontrole gedreven groot- en kleinhandel. De meeste artikelen worden toegewezen aan de „vrije winkels” van de „Handelsorganisation” en aan de coöperatieve zaken. Hier dus evenmin directe aantasting van de

particuliere ondernemersvrijheid; de getroffen maatregelen werken echter sterk ten ongunste van de vrije ondernemer.

De prioriteit, die ten aanzien van de staatsondernemingen geldt, betreft niet alleen de voorziening van grondstoffen, machinerieën, brandstof en arbeidskracht; ook het grootste deel van de investeringsbedragen onder het „twee-jarenplan” komt aan deze ondernemingen ten goede.

Het resultaat van deze politiek illustreert „The Times” met enkele cijfers: men schat, dat van de — sinds het begin van het huidige plan aanmerkelijk toegenomen — productie ca 30 pCt door de Sovjet-ondernemingen wordt geleverd, 55 pCt door de Duitse staatsondernemingen, terwijl slechts ca 15 pCt van de particuliere ondernemingen afkomstig is. (Dit percentage is bovendien dalend; de controle, uitgeoefend door het Ministerie van de Industrie, is zo rigoureuus, dat er maar weinig hoeft te gebeuren, of de particuliere ondernemer is zowel zijn zaken als zijn vrijheid kwijt).

Volgens „The Economist” (van 24 December jl.) is de maandelijkse productie gestegen met niet minder dan 83 pCt, doch dit cijfer — zo voegt het blad hieraan toe — heeft slechts betrekking op de waarde van de productie en geldt bovendien slechts in vergelijking met de eerste helft van 1948, toen de blokkade door het Westen nog van kracht was. De productie, naar hoeveelheid genomen, is, ondanks de opheffing van de blokkade, bij lange na niet tot dezelfde hoogte toegenomen. Alleen in de staalindustrie (waar thans veel meer arbeiders te werk zijn gesteld dan vóór de oorlog), in de autobandenindustrie en in de vensterglasproductie is van een behoorlijke toeneming van de geproduceerde hoeveelheden sprake. Volgens een betrouwbare schatting, aldus „The Economist”, bedraagt de totale productie in Oost-Duitsland, vergeleken met die in 1936, niet meer dan 55 of 60 pCt, terwijl in West-Duitsland dit percentage thans 93 is.

Bovendien, zo gaat „The Economist” verder, is de productiestijging in Oost-Duitsland minder groot dan de toeneming van het aantal tewerkgestelden. Vele bedrijven produceren met meer arbeid slechts de helft van wat zij voor de oorlog voortbrachten.

Omtrent de bestemming van de productie zijn de beschikbare gegevens schaars. In de vorm van herstelbetalingen eist Rusland een aanzienlijk deel op. „The Financial Times” van 6 Januari jl. schat, dat dit deel, samen met de goederen die aan Rusland voor de instandhouding van zijn bezettingsleger moeten worden afgestaan, circa de helft van de totale productie uitmaakt. Voordat de consumptieve behoeften van de eigen bevolking dan aan bod komen, wordt van de andere helft van de productie nog een klein gedeelte geëxporteerd. De waarde van deze „paid exports” wordt, aldus „The Financial Times”, door Berlijnse economen op ca 1 mrd mark, door Russische bezettingsautoriteiten echter op het dubbele van dit bedrag geschat. Hierbij moet er rekening mee worden gehouden, dat de berekeningen, waarop deze schattingen zijn gebaseerd, geschieden met de — lage — prijzen van 1944.

Rusland neemt van deze export eveneens de helft op. Een vierde deel ongeveer gaat naar Polen. Met Z.O.-Europa is zeer weinig handelsverkeer; de handel met Zwitserland en Zweden is hiermee vergeleken aanzienlijker.

Het spreekt vanzelf, dat de Oostduitse Regering zich veel moeite getroost om het handelsverkeer, waar mogelijk, uit te breiden. Vooral in de transitohandel is zij geïnteresseerd.

De visie, die „The Economist” op de Oostduitse investeringspolitiek heeft, is een andere dan die van „The Times”, welke wij hierboven noemden. Volgens „The Economist” heeft het Ministerie van Economische Zaken volledig gefaald in haar beheer van de geconfiscieerde ondernemingen. Deze ondernemingen, aldus het blad, „have indulged in an orgy of building, without regard to the central

¹⁾ Prof. Dr N. J. Polak: „Hoe Rusland zijn productie-apparaat opbouwde”, in „E.-S.B.” van 20 Maart 1946 en Mr J. J. Boasson: „De plangedachte in de U.S.S.R. en in het Westen”, in „E.-S.B.” van 12 Juli 1947. Vergelijk ook nog: A. C. Razoux Schultz: „Het prijzenstelsel in Rusland”, in „De Economist” van September 1946.

²⁾ Vergelijk de aantekening over het bankwezen in de Sovjetzone van Duitsland”, in „E.-S.B.” van 27 October 1948.

³⁾ Over de Sovjet-ondernemingen merkt „The Times” op, dat deze weinig uitbreiding meer ondergaan. Het ligt ni. in de bedoeling deze te eniger tijd te ontmantelen teneinde ze af naar de Sovjet-Unie terug te voeren, dan wel ze aan de Oostduitse Staat te geven.

⁴⁾ Voordat de reorganisatie door de „Economische Commissie” een feit werd, was in principe aan het particulier initiatief nog een belangrijke rol toebedeeld. Vergelijk hiervoor het artikel van Drs C. A. A. van Luttermvelt, in „E.-S.B.” van 16 April 1947.

investment plan". Bovendien schijnen de verbruiksgoederen-industrieën zo zwaar in de schuld te staan bij de banken en de Staat, dat zij de liquiditeit van alle andere genationaliseerde ondernemingen in gevaar brengen. Van het verlenen van prioriteit kan men hier dus moeilijk spreken.

In de thans wordende economische orde van Oost-Duitsland is beperking van de arbeidskeuze onvermijdelijk. Vooral voor de vrouwelijke arbeiders zijn de desbetreffende maatregelen streng. Kenmerkend is tevens de toepassing van het uit Rusland overgenomen „Stakhanovisme", dat bedoelt iedere extra arbeidsprestatie tot norm te verheffen, om zodoende de productiviteit tot het uiterste op te voeren. De „kwaliteitsbrigades" ontbreken echter ook in Oost-Duitsland niet.

Het ligt voor de hand, dat deze maatregelen gepaard gaan met een hechte controle over de vakverenigingen. Deze controle is in handen van een vakverenigingsraad, welke weer in nauw contact staat met de communistische vakverenigingsfederatie. Deze raad heeft als eerste plicht er voor te zorgen, dat de onder haar gestelde ondernemingen doeltreffend werken in het belang van de Staat en dat het economisch plan nauwkeurig wordt uitgevoerd.

Het platteland kent andere problemen dan de stad met haar industrie. De discipline is er minder streng; enig individualisme is toegestaan. Oogstquota worden doorgaans vastgesteld op grond van plaatselijke verhoudingen. Zekerheid omtrent het invoeren van collectieve landbouwbedrijven heeft men in Oostduitse landbouwkringen nog niet, doch in de versnippering; die na de onteigening van de grootgrondbezitters het Oostduitse land kenmerkt, zien velen een voorbereiding tot de komst van kolchozen.

Maatschappelijk hebben de maatregelen van economische „planning" een enorme verandering veroorzaakt. Op het land is de Junker, de grootgrondbezitter, zo karakteristiek voor Oost-Duitsland, verdwenen; in de steden verliezen de industrieel en de zakenman steeds meer terrein. Als een economische, politieke en sociale kracht hebben de Junker en de industrieel opgehouden te bestaan in het Oosten van heden, zo schrijft „The Times". Nieuwe klassen komen hiervoor in de plaats: de partijman, de vakverenigingsleider, de wetenschapsman, de technicus en de geschoolde arbeider.

Is een samengaan van Oost- en West-Duitsland nog mogelijk? Of is de ontwikkeling aan beide zijden te zeer in verschillende richting gegaan? Oost-Duitsland is thans een door de communisten gecontroleerde Staat; West-Duitsland kent een „vrije" economie en zet de eerste schreden op de weg naar een parlementaire democratie. Het Westen kan, noch wil, de maatschappelijke orde van het Oosten accepteren; de Oostduitse Regering beschouwt zichzelf echter als de kern, waarom de eenheid zich zou moeten vormen. Men ontkomt niet aan de indruk, dat een compromis, een vrijwillig samengaan op economisch terrein, buitengemeen grote moeilijkheden ontmoet.

INTERNATIONALE NOTITIES.

MOEILIKHEDEN IN HET INTERNATIONALE SPOORWEGBEDRIJF.

De slechte exploitatieresultaten gedurende het afgelopen jaar stellen de spoorwegmaatschappijen in de Verenigde Staten en in verschillende Europese landen voor zware problemen.

In Amerika, waar de eerste symptomen van achteruitgang zich eind 1948 openbaarden, zijn de moeilijkheden voornamelijk te wijten aan het teruglopen van het vervoer en de daarmee gepaard gaande vermindering van de ontvangsten.

In Europa is de vermindering van ontvangsten minder sterk dan in Amerika. De lasten zijn hier echter in veel sterkere mate gestegen. Noemen we slechts enkele landen.

In Engeland namen de ontvangsten gedurende de eerste 44 weken van 1949 met 2,6 pCt af, vergeleken met de overeenkomstige periode van 1948. In tegenstelling met de gang van zaken in de Verenigde Staten, zo schrijft het Franse blad „L'Economie" van 29 December 1949, is in Engeland voornamelijk de teruggang van het reizigersverkeer verantwoordelijk voor de vermindering in de ontvangsten. Het goederentransport per rail is zelfs in lichte mate toegenomen. De uit hoofde van het personenvervoer geboekte ontvangsten bedroegen nl. in de genoemde periode van 1949 7 pCt minder dan in dezelfde periode van 1948. Afnemende koopkracht van het publiek en herstel van de activiteit in het wegvervoer zijn hiervan de oorzaken. De sterk gestegen exploitatiekosten (deze zijn sinds de oorlog met 120 pCt gestegen, terwijl de verhoging van de tarieven gemiddeld slechts 55 pCt heeft bedragen en de vermindering in de ontvangsten dreigen voor 1949 een deficit te veroorzaken van £ 20 mln, tegenover een tekort van £ 4,7 mln in 1948. In verband hiermede heeft de „British Transport Commission" zich genoodzaakt gezien met ingang van 1 Januari jl. de tarieven met 16,75 pCt te verhogen voor alle goederenvervoer. In totaal zijn na de oorlog de goederentarieven dan met 81 pCt verhoogd. De reizigerstarieven hadden in 1948 reeds een verhoging van 16,4 pCt ondergaan.

Het tekort van de Staatsspoorwegen in België wordt voornamelijk veroorzaakt door de sterk gestegen exploitatielasten. Hierbij komt, dat, over de eerste 9 maanden van 1949, de ontvangsten van het goederenvervoer 5,2 pCt en die van het reizigersvervoer 3,6 pCt lager waren dan in de overeenkomstige periode van 1948. Voor 1949 zal de Staat frs 2.350 mln moeten bijpassen. Verschillende in het vooruitzicht gestelde maatregelen (o.a. opheffing van „deficitaire" lijnen en verhoging van de goederentarieven met 10 en van de reizigerstarieven met 7,5 pCt) moeten er voor zorgen, dat het deficit in 1954 geheel is weggewerkt.

Ondanks het levendige toeristenverkeer van de afgelopen zomer, hebben de „Chemins de Fer Fédéraux Suisses" over de eerste tien maanden van 1949 6 pCt minder aan ontvangsten geboekt dan in de eerste 10 maanden van 1948. De oorzaken zijn de afgenomen goederentransporten. De ontvangsten hiervan liepen met 13 pCt terug. Gestegen personeelskosten doen samen met de verminderde ontvangsten voor 1949 een ongunstig exploitatiesaldo van ca Zw.frs 30 mln verwachten, terwijl, ceteris paribus, het tekort voor 1950 door het Conseil Fédéral op Zw.frs 38 mln wordt geraamd. De Zwitserse Regering verwacht verbetering in deze toestand van een coördinatie van rail- en wegvervoer, te verkrijgen door financiële gelijkstelling.

Een uitzondering maken de Italiaanse Staatsspoorwegen. Terwijl over het boekjaar 1 Juli 1947-30 Juni 1948 een verlies van 50 mrd lire werd geboekt, heeft in 1948-'49 een merkwaardig herstel plaatsgevonden. Gedurende de eerste vier maanden van 1949 namen de ontvangsten zelfs met 42 pCt toe. De sterke industriële opleving, waaruit een toename van het goederenvervoer met 21 pCt resulteerde, samen met een reorganisatie van de tarieven, zijn hiervan de oorzaken. Het reizigersvervoer nam in diezelfde periode echter met 9 pCt af.

DE WERELDSTAALPRODUCTIE IN 1953.

Een half jaar geleden hebben de O.E.E.C.-landen plannen gepubliceerd, die, tezamen genomen, voor 1952-'53 een staalproductie in het vooruitzicht stellen, welke 30 pCt boven het vooroorlogse niveau ligt. Deskundigen van de E.C.A. hebben daarop de Westeuropese landen gewezen

op de eventuele gevolgen, die een overproductie met zich kan brengen, doch het schijnt, dat op deze waarschuwing nagenoeg niet is gereageerd. Korte tijd geleden heeft het „Steel Division Secretariat” van de E.C.E. (Economic Commission for Europe, een orgaan van de Economic and Social Council van de U.N.O.) een nieuwe waarschuwing laten horen, aldus „The Investors' Chronicle” van 7 Januari jl. Het secretariaat schat, dat in 1953 de staalproductie van de Europese landen, exclusief Rusland, in totaal 70 mln ton zal bedragen. De gunstigste omstandigheden in aanmerking genomen — nl. handhaving van het huidige werkgelegenheidspeil — zal het eigen verbruik de 58 mln ton niet te boven gaan, terwijl hoogstens 4 mln ton zal kunnen worden geëxporteerd. Volgens deze schattingen blijft er dus een overschot van ca 8 mln ton ruw staal. Ook de E.C.E. heeft daarom op samenwerking tussen de staalproducerende landen aangedrongen. Er schijnen echter verschillende redenen te zijn, die deze samenwerking in de weg staan.

In de eerste plaats is er het gebrek aan deviezen, dat vele Europese landen er toe heeft gebracht een eigen staalindustrie te vestigen. Vervolgens hebben sommige landen onprettige herinneringen aan de politieke en economische druk, die enkele staalproducerende landen in het verleden plachten uit te oefenen. Om deze beide redenen, zo schrijft „The Investors' Chronicle”, heeft menig Europees land, welks eigen productiecapaciteit ontoereikend was om aan de binnenlandse vraag naar staal te voldoen, er de voorkeur aan gegeven liever een eigen staalindustrie op te richten, dan afhankelijk te zijn van het buitenland. De E.C.E.-experts wijzen er echter op, dat het onmogelijk is om economisch te produceren met een bedrijf, dat een capaciteit van minder dan 3 mln ton 's jaars heeft. Nu zijn er sommige landen, met een jaarlijks verbruik van een half miljoen ton staal, die bezig zijn een eigen staalindustrie op te richten! Het merkwaardige is evenwel — de ervaring heeft het bewezen —, dat het niet altijd in de eerste plaats deze kleine eenheden zijn, die bij een vermindering van de vraag hun poorten moeten sluiten, doch dat de grote, voor de buitenlandse vraag producerende, bedrijven het meest van de moeilijkheden te lijden hebben, omdat invoerquota, tarieven en andere restrictie maatregelen hun uitvoer in hoge mate kunnen bemoeilijken.

Hoewel schattingen voor het jaar 1953 over het algemeen met enige voorzichtigheid dienen te worden bezien, lijkt het in het geval van de staalproductie ongetwijfeld nuttig, aldus het blad, om de waarschuwingen van E.C.A. en E.C.E. ter harte te nemen en nauwkeurig te onderzoeken, welke maatregelen kunnen worden genomen om een crisis in de staalindustrieën van de Westeuropese landen te voorkomen.

INFLATOIRE TENDENTIES IN ZUID-AFRIKA.

De pogingen van de Unie van Zuid-Afrika om de export te vergroten worden bemoeilijkt door prijsstijgingen, die zich hebben voorgedaan, of die spoedig zullen optreden. De verantwoordelijke factoren voor deze inflatoire tendenties zijn, zo schrijft de correspondent uit Johannesburg van „The Times Review of Industry” van Januari 1950, de gestegen prijzen van staal en benzine, de handhaving van de importrestricties en de verwachte prijsstijging van het goederenvervoer per spoor. Een gunstige invloed op de ontwikkeling van de betalingsbalans is echter het feit, dat, als gevolg van de devaluatie, vele kapitaalinvesteringen uit Engeland en andere landen terugkeren; „The Times Review” schat dit bedrag op ca £ 9 mln per maand. Volgens Dr M. H. de Kock, President van de Reserve Bank, zullen echter de invoerbeperkingen en de controle op de wisselkoersen nog enige tijd gehandhaafd moeten blijven, wil men het vraagstuk van de betalings-

balans geheel onder de knie krijgen. Dit betekent, dat de levensstandaard voorsnog niet kan worden verhoogd. De moeilijkste periode van het land zullen de komende vier jaren zijn, verklaarde Dr de Kock; na die tijd zal het mogelijk zijn „to pick substantial fruits from the huge capital expenditure on the opening of the new goldfields”.

Anderen menen, dat, afgezien van het feit, dat de importbeperkingen de pogingen tot exportvergroting in de weg staan, deze restricties bovendien een ernstige bedreiging voor de werkgelegenheid vormen. Dit zou dan vooral gelden voor de beperkingen ten aanzien van invoer van kapitaalgoederen en ruwe grondstoffen.

De hierboven genoemde stijging van de staalprijzen varieert van 6 pCt voor constructiestaal tot 25 pCt voor plaatstaal. Toch is het staal, gefabriceerd door de Iron and Steel Corporation (de grootste leverancier in Zuid-Afrika) nog altijd £ 15 per ton goedkoper dan dat, hetgeen uit Engeland of uit Amerika wordt ingevoerd. Door de gestegen staalprijzen verwacht men overigens een prijsstijging van 5 à 10 pCt van alle producten, waarin staal wordt verwerkt.

De gestegen prijzen voor het goederenvervoer vormen de andere belangrijke factor in de productiekosten, die tot prijsstijging leidt: de prijs van benzine is met 2 penny per gallon gestegen als een direct gevolg van de devaluatie. Hierbij komt, dat de Regering de benzine met ingang van dit jaar is gaan rantsoeneren, wat tot gevolg heeft, dat de industrieën in toenemende mate van de spoorwegen gebruik zullen moeten gaan maken. De spoorwegen lijden echter onder zware lasten en hogere kosten (als gevolg o.a. van de gestegen staalprijzen!), zodat een verhoging van de tarieven onvermijdelijk zal zijn, teneinde een al te ongunstige exploitatierekening te vermijden. Een tariefverhoging heeft in een land als Zuid-Afrika, dat met zijn grote afstanden in hoge mate van het spoorwegvervoer afhankelijk is, een zeer grote invloed op de gehele economische toestand van het land.

ONTVANGEN BOEKEN.

De Rijksbegroting. Zeven wetenschappelijke beschouwingen over actuele economische en staatsrechtelijke vraagstukken, de Nederlandse volkshuishouding betreffend, door Prof. Dr M. J. H. Smeets, Prof. Dr J. Tinbergen, Prof. Mr J. G. Koopmans, Prof. Dr Abr. Mey, Prof. S. Posthuma, Prof. Dr H. J. Witteveen en Prof. Mr C. W. de Vries. Uitgave W. L. & J. Brusse N.V., Rotterdam 1949. 146 blz., ingen. f 4,90.

Ondernemingsbesparingen, risicodragend kapitaal en de omvang der bedrijvigheid door Dr F. W. C. Blom. H. E. Stenfert Kroese's Uitg. Mij N.V., Leiden 1949. 298 blz., geb. f 11,75.

Hoofddijnen van de sociaal-economische ontwikkeling der gemeente Amersfoort van 1900—1970 door L. H. Klaassen, D. H. van Dongen Torman en L. M. Koyck. H. E. Stenfert Kroese's Uitg. Mij N.V., Leiden 1949. 185 blz., geb. f 8,75.

Landbouw en landbouwcrediet 1898—1948. Vijftig jaar geschiedenis van de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank door Mr Ph. C. M. van Campen, Drs P. Hollenberg en Drs F. Kriellaars. 599 blz., geb.

Economische rekenvormen. Onderzoek naar de grondslagen van economische ordeningen. Deel I: Waarde- en prijstheorieën als leer van menselijke motieven; Deel II: Waarde- en prijstheorieën als leer van menselijke motieven. Geschiedenis van de leerstellingen, door J. E. Vleeschhouwer. N.V. Uitgevers-Maatschappij Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage 1949. Deel I 316 blz., deel II 253 blz., ing. f 19,80, geb. f 24,50.

Het verband tussen de bevolking, het nationale inkomen en de kapitaalvoorraad door Dr J. J. J. Dalmulder. De Nederlandse volkshuishouding tussen twee wereldoorlogen. Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht/Brussel 1949. 96 blz., ing.

De algemene banken in Nederland door Prof. Dr F. de Roos. Inleiding tot de economische problematiek, deel III. N.V. A. Oosthoek's Uitgevers Mij, Utrecht 1949. 147 blz., f 5,90 geb.

Credietverschaffing door bijzondere personen door L. A. de Waal. Volkscredietverschaffing in den Indischen Archipel, Eerste Deel. Uitgeverij en Drukkerij Hollandia, Baarn. 360 blz., ing.

Adresboek van de Friese industrie. Industrie-vestigingsmogelijkheden in Friesland. Economisch-Technologisch Instituut voor Friesland, 1949, 188 blz., geb.

Administratie en commercieel bedrijfsbeheer door H. A. A. de Kruyff. De moderne onderneming - Bedrijfs-economische vakstudies. N. Samsom N.V., Uitgever, Alphen aan den Rijn 1949. 204 blz., geb., voor in tekenaren f 10, voor overigen f 11,25.

Economisch Technische Verschijnselen. Inleiding tot de organisatie en techniek van de handel door B. G. Meijer, Econ. Drs. J. Muusses, Uitgever, Purmerend 1949. 454 blz., geb. f 15.

Tractatus Tributarii. Opstellen op belastinggebied. Aanbevolen aan Prof. Dr P. J. A. Adriani ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. H. D. Tjeenk Willink & Zoon N.V., Haarlem 1949. 251 blz., geb. f 10.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

Na het passeren van de jaarultimo vond op de geldmarkt een geleidelijke verruiming plaats. Van de markt-disconto's ondergingen vooral de korter lopende termijnen een zeer aanzienlijke daling. Juist deze termijnen lenen zich in tijden van geldkrapte bij uitsteking voor afstoting, omdat de verkoper wegens het geringe aantal rentedagen slechts weinig minder dan het nominale bedrag ontvangt. In tijden van ruime geldmarkten doet de liquiditeitsvoorkeur echter het disconto voor deze termijnen gewoonlijk weder tot een min of meer traditioneel niveau dalen.

Tegen het einde der verslagweek werd voor Februari-papier $1\frac{1}{8}$ pCt geboden en voor Maart-papier $1\frac{3}{16}$ pCt, hetgeen een daling van niet minder dan $\frac{3}{16}$ pCt resp. $\frac{1}{4}$ pCt betekent. April-papier werd op $1\frac{1}{4}$ pCt verhandeld. De meeste overige noteringen vertoonden dalingen van $\frac{1}{16}$ pCt t.o.v. de week tevoren. Juli-papier was tegen $1\frac{5}{16}$ pCt op de markt te verkrijgen, Augustus-papier voor $1\frac{3}{8}$ pCt en September t/m December-papier voor $1\frac{7}{16}$ pCt.

De callgeldnotering bedroeg t/m Woensdag $1\frac{1}{2}$ pCt. Donderdag en Vrijdag $1\frac{1}{4}$ pCt, terwijl zij Zaterdag tot 1 pCt werd verlaagd.

De kapitaalmarkt.

Het belangrijkste feit op de Amsterdamse beurs was deze week wel de hervatting met ingang van het nieuwe jaar van de binnenlandse handel in certificaten van Amerikaanse effecten. De enige beperkende bepaling is nog de eis, dat aan deze effecten geen smetten kleven; zij moeten daarom voorzien zijn van een bewijs van certificeerbaarheid. Overigens is zowel de aan- en verkoop als de koersvorming dezer stukken thans geheel vrij. Ook arbitrage met New-York is mogelijk geworden, zij het alleen voor zover deze transacties tot een ruiling leiden, terwijl alleen aankoop is toegestaan van Amerikaanse effecten, voorkomende op de zgn. „Dera"-lijst van De Nederlandsche Bank. Uitbreiding van het Nederlands bezit aan dollar-

fondsen door aankopen te New-York met nieuwe uit de Nederlandse deviezenpot verkregen dollars blijft n.l. ten enenmale uitgesloten. Gezien de Nederlandse deviezenpositie behoort een dergelijke uitbreiding inderdaad niet alleen thans maar ook voor een afzienbare toekomst tot de onmogelijkheden. Zelfs wijst De Nederlandsche Bank uitdrukkelijk op de kans, dat, indien nodig, te zijner tijd wederom vordering van dollareffecten zal plaatsvinden en wel tegen de New-Yorkse pariteit.

Dit laatste is van belang i.v.m. het agio, dat de koersen der Amerikaanse certificaten reeds direct t.o.v. de koersen in Amerika vertoonden. Aanvankelijk bedroeg dit agio gemiddeld ca 20 pCt, later in de week ongeveer 15 pCt. Vóór de oorlog kon een dergelijk agio niet bestaan, omdat de arbitrageanten toen met van De Nederlandsche Bank verkregen dollars in New-York stukken kochten, deze bij de Administratiekantoren omwisselden in certificaten en deze laatste te Amsterdam verkochten. De bovengenoemde thans aanwezige arbitragemogelijkheden leiden slechts tot een nivellering van het agio voor verschillende stukken, niet tot een elimineren daarvan.

De koersen der Nederlandse aandelen vertoonden gedurende de verslagweek weinig mutaties. Voor Indonesische aandelen bleef de stemming gedurende de meeste beursdagen vast. Van een neiging van het publiek Nederlandse en Indonesische fondsen af te stoten, teneinde met de verkregen middelen Amerikaanse fondsen te kopen, was weinig te bespeuren. Ook indien men rekening houdt met het agio, leveren Amerikaanse fondsen in vele gevallen een aanzienlijk hoger rendement op dan de locale waarden, zodat optreden van een dergelijke tendentie geen verwondering zou behoeven te baren.

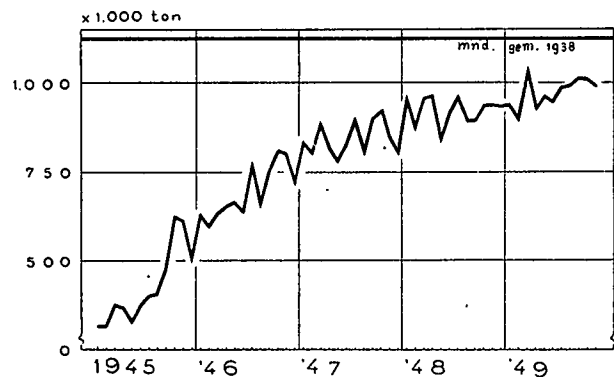
Wat de markt voor niet-risicodragend kapitaal betreft, trok de afgelopen week vooral de indiening van een wetsontwerp de aandacht, krachtens welk de Minister wordt gemachtigd f 1.500 mln Staatsleningen aan te gaan. Het zou zeer voorbarig zijn, hieruit te concluderen, dat er reeds in de naaste toekomst consolidatie-operaties zouden plaatsvinden. Een consolidatie van staatschuld op grote schaal lijkt momenteel trouwens niet goed mogelijk. Tegenover een zeer groot deel van de korte staatschuld, nl. dat deel, dat bij de banken is ondergebracht, staat immers goeddeels geen „vermogensgeld", voor belegging beschikbaar, doch veeleer circulerend geld, nodig voor de lopende betalingsbehoeften. Groter zijn de consolidatiemogelijkheden t.a.v. korte staatschuld in handen van institutionele beleggers, die in 's Rijks Schatkist reeds bedragen hebben gedeponereerd, zoals ook twee maanden geleden ten bedrage van f 500 mln plaatsvond. Een dergelijke consolidatie heeft echter vrijwel uitsluitend formeel karakter.

	30 Dec.	6 Jan.
Aand. indexcijfers.	1949	1950
Algemeen	164,3	163,4
Industrie	229,8	227,1
Scheepvaart	151,0	151,3
Banken	135,1	134,7
Indon. aand.	66,2	66,8
Aandelen.		
A.K.U.	187	185 $\frac{1}{2}$
Philips	234 $\frac{3}{4}$	231 $\frac{1}{2}$
Unilever	245	239 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	163 $\frac{1}{2}$	161 $\frac{1}{2}$
Amsterdam Rubber	148 $\frac{1}{2}$	149 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	165 $\frac{1}{4}$	163
Kon. Petroleum	296	294
Staatsobligaties.		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	80 $\frac{7}{8}$	80 $\frac{7}{8}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	98 $\frac{1}{4}$	98 $\frac{3}{16}$
3 pCt Invest. certif.	98 $\frac{7}{16}$	98 $\frac{7}{16}$
3 pCt Dollarlening 1947	98 $\frac{3}{8}$	98 $\frac{1}{2}$

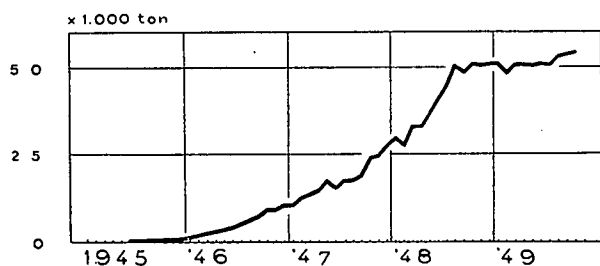
GRAFIEKEN.

DE ENERGIEVOORZIENING VAN NEDERLAND.

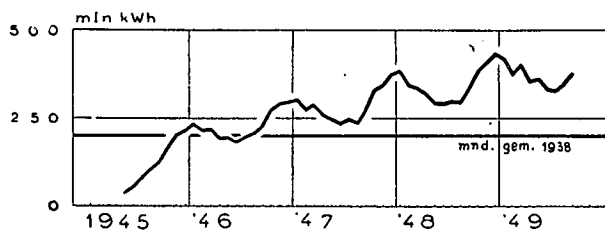
Productie van steenkool.

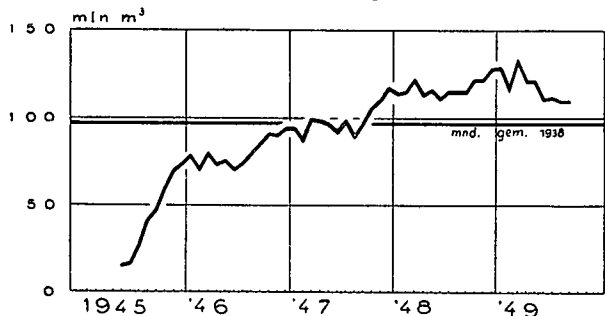
Productie van aardolie.

Electriciteit afgegeven aan het net.

Productie van gas.

Bron: C.B.S.

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buiteni. Wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
15 Dec. 1949	6.210,9	256,7	111,6	39,7	4.347,6	1.902,1
23 Dec. 1949	6.230,4	255,6	114,4	39,7	4.508,2	1.758,7
31 Dec. 1949	6.240,2	260,0	115,2	39,7	4.566,3	1.731,0

ZWEDSE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
15 Dec. 1949	154	208	3.164	676	301	—	120
23 Dec. 1949	154	208	3.134	686	312	—	120
31 Dec. 1949	154	208	3.184	695	281	—	120

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's				Regularisatie-rekening	
		Direct opvraagbaar			45 dagen		
		Totaal	Staat	Banken			Buiten-landse banken
31 Dec. 1946	2.877	875	706	84	230	174	7
15 Dec. 1949	3.138	985	429	89	282	138	136
23 Dec. 1949	3.258	862	469	309	282	125	136
31 Dec. 1949	3.287	907	467	361	286	126	136

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Vorderingen o. b. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegode op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	23.136	11.042	427	9.986	303	414
8 Dec. 1949	31.103	8.825	1.218	9.793	347	773
15 Dec. 1949	30.893	8.640	1.143	9.594	314	711
22 Dec. 1949	30.723	8.348	1.278	9.953	323	708
29 Dec. 1949	30.605	8.389	1.620	10.650	431	694
5 Jan. 1950	30.568	8.621	1.351	11.512	271	673

Data	Overheids-fondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
8 Dec. 1949	915	95.838	86.523	688	1.344	4.979
15 Dec. 1949	915	94.789	85.752	861	1.293	4.966
22 Dec. 1949	915	95.123	85.785	1.183	1.317	5.337
29 Dec. 1949	915	96.306	87.113	769	1.373	5.055
5 Jan. 1950	915	96.428	87.841	393	1.279	4.649

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munt-materiaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Rekening courant saldi		Voorschotten aan de Regering van Indonesië
				Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201	
14 Dec. 1949	470.985	82.379	14.723	67.136	1.191.497	
21 Dec. 1949	470.985	91.422	14.730	67.699	1.210.733	
28 Dec. 1949	470.985	87.757	14.712	70.220	1.256.728	

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	101.304
14 Dec. 1949	27.503	922.025	—	888.587	35.484
21 Dec. 1949	27.520	928.917	—	910.652	35.247
28 Dec. 1949	30.292	934.860	—	949.491	38.388

Muntbiljettencirculatie per 31 Maart 1947 f 646.830.979.
Muntbiljettencirculatie per 28 Dec. 1949 f 976.340.261.

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
16 Dec. 1949	52.981	443.538	125.042	157.400	426.000
22 Dec. 1949	52.981	461.378	125.042	164.500	426.000
29 Dec. 1949	52.981	478.616	125.042	157.900	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
15 Dec. 1949	1.234.355	146.180	670	143.725
22 Dec. 1949	1.247.932	151.307	734	149.173
29 Dec. 1949	1.278.211	160.141	1.168	156.250

DE NEDERLANDSCHE BANK.
 Verkorte balans op 9 Januari 1950.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank „ —) Agentsch. „ 5.000,—	f 5.000,—)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4, van de Bankwet 1948)	„ —	„ —
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.750.000.000,—	„ 1.750.000.000,—
Voorschotten in rek. crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f 135.040.826,62 *) Bijbank „ 62.894,07 Agentsch. „ 4.897.898,90	
Op effecten enz.	f 140.001.619,59	
Op goederen en celen	„ 138.775.942,95 *) „ 1.225.676,64	„ 140.001.619,59 *)
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	„ —	„ —
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.500.000.000,—	„ 1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 740.143.147,67	
Zilveren munt enz.	„ 11.532.453,99	„ 751.675.601,66
Papier op het buitenland	f 164.701.300,—	
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	„ 565.932.706,53	
Buitenlandse betaalmiddelen	„ 1.635.453,81	„ 732.269.460,34
Vorderingen in gulden op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„ 381.099.657,60	„ 381.099.657,60
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	„ 120.943.008,63	„ 120.943.008,63
Gebouwen en inventaris	„ 2.000.000,—	„ 2.000.000,—
Diverse rekeningen	„ 254.908.536,66	„ 254.908.536,66
	f 5.632.902.884,48	f 5.632.902.884,48

Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reserfonds	„ 15.333.335,71	
Bijzondere reserves	„ 61.674.999,18	
Pensioenfonds	„ 22.596.614,99	
Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst	„ 1.499.667,79	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	„ 69.665.885,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	„ 3.012.451.480,—	
Bankassigaties in omloop	„ 76.091,69	
Rekening courant saldo's:		
's Rijks Schatkist	f 607.829.272,26	
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	„ 610.416.806,02	
Geblokkeerde saldo's	„ 3.178.794,82	
Saldo's van banken in Nederland	„ 37.288.485,14	
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„ 481.021.696,16	
Andere vrije saldo's	„ 319.343.373,62	
	„ 2.059.078.428,02	
Crediteuren in vreemde geldsoort	„ 12.209.508,70	
Diverse rekeningen	„ 358.316.873,40	
	f 5.632.902.884,48	f 5.632.902.884,48

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

*) Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 34.259.225,—

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 136.867.775,—

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Dec. 1949	23 Dec. 1949
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 549.147.165,—	f 579.307.047,97
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 488.763,86	„ 2.706.552,32
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabellen	„ 275.762.740,47	„ 272.045.477,41
Voorschotten op ult. Nov. 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vordering in rek. courant op:		
Indonesië	„ 53.455.000,—	„ 1647.554.971,25
Suriname	„ 31.150.811,76	„ 31.150.811,76
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 380.657.898,37	„ 336.983.517,56

Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1950.967.400,—	f 1944.967.400,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1750.000.000,—	„ 1750.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 5.949,3 mln, w.o. garantie Bretton Woods f 1.151 mln	„ 4798.300.000,—	„ 4779.700.000,—
Daggeldeningen	„ 136.642.284,50	„ 135.324.475,50
Muntbiljetten in omloop	„ 131.116.765,52	„ 131.116.765,52
Schuld op ult. November 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 131.116.765,52	„ 131.116.765,52
Schuld in rek. courant aan:		
Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 5.313.293,26	„ 5.076.530,76
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 41.942.248,53	„ 56.209.736,41
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 382.807.314,92	„ 368.899.404,49
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 1511.990.308,09	„ 1522.429.083,79

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND 1).

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen*)	Waarde in miljoenen gulden	Gewicht in duizenden tonnen*)	Waarde in miljoenen gulden	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.145	3.919	785	— 1.360
Tot. '47	16.544	4.251	5.843	1.859	— 2.392
Tot. '48	19.141	4.919	7.357	2.669	— 2.250
Jan. '49	1.498	464	653	318	— 146
Febr. '49	1.269	401	644	245	— 156
Mrt. '49	1.632	476	728	283	— 193
Apr. '49	1.770	438	684	256	— 182
Mei '49	1.671	427	721	272	— 155
Juni '49	1.977	442	741	312	— 130
Juli '49	1.750	410	654	284	— 126
Aug. '49	1.850	390	687	296	— 94
Sept. '49	1.826	407	952	318	— 89
Oct. '49	1.743	435	1.218	378	— 57
Nov. '49	1.616	452	1.196	399	— 53

1) Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek“.

Exclusief pakketpost, diamant, gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

*) Bruto-gewicht; van 1948 af netto-gewicht.

IN- EN UITVOER VAN BELGIË 1).

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	
Maandgem. '36/'38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgem. '47	2.322	7.130	1.070	5.138	—1.992
Maandgem. '48	2.432	7.293	1.258	6.177	—1.116
Jan. 1949	2.111	6.580	1.088	6.138	+ 442
Febr. 1949	2.292	6.513	1.137	6.737	+ 224
Maart 1949	2.333	7.155	1.274	7.643	+ 488
April 1949	2.284	6.719	1.149	7.103	+ 384
Mei 1949	2.536	6.905	1.197	7.483	+ 278
Juni 1949	2.396	6.751	1.229	7.432	+ 681
Juli 1949	2.247	6.274	1.237	7.102	+ 828
Aug. 1949	2.268 ²⁾	6.498 ²⁾	1.189 ²⁾	6.153 ²⁾	— 345 ²⁾
Sept. 1949	2.142	6.407	1.255	6.223	— 184
Oct. 1949	2.256	6.595	1.203	5.836	+ 759

1) Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

2) Gecorrigeerde gegevens.

IN- EN UITVOER VAN INDONESIË 1).

Tijdvak	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	
Totaal 1938	2.002	478	10.944	658	+180
Totaal 1947	909	754	1.112	332	—422
Totaal 1948	2.134	1.134	5.219	1.040	— 94
1949 Jan.	141	56	492	107	+ 51
Febr.	204	118	474	104	— 14
Mrt.	140	106	498	103	— 3
Apr.	228	141	657	123	— 18
Mei	210	106	631	99	+ 7
Juni	131	120	734	130	+ 10
Juli	379	142	574	94	— 48
Aug.	310	156	759	141	— 15
Sept.	282	134	624	125	— 9
Oct.	169	106	326	79	— 27

1) Bron: Centraal Kantoor van de Statistiek.

PRODUCTIE EN EXPORT VAN NATUURRUBBER 1).

In 1.000 long tons	Productie natuurrubber			Export natuurrubber		
	Indonesië	Malakka	Totaal	Indonesië	Malakka	Totaal
1938	317,2	359,5	910,0	300,9	344,1	868,5
1941	650	600	1.600	636,0	573	1.510
1942	200	155	640	150	125	475
1943	200	75	465	75	75	360
1944	50	25	360	25	25	250
1945	10	8,6	250	4,3	51,6	247,5
1946	175	403,7	837,5	230	366,9	962,5
1947	278,0	646,4	1.260	287,0	640,1	1.232,5
1948	432,3	698,2	1.520	432,0	679,0	1.457,5
Juli	39,9	58,3	132,5	40,9	54,3	125,0
Aug.	43,0	56,7	132,5	40,9	61,1	130,0
Sept.	45,8	64,3	142,5	51,6	62,7	140,0
Oct.	41,7	50,5	127,5	38,7	54,8	122,5
Nov.	38,4	62,1	135,0	35,3	71,7	132,5
Dec.	37,0	58,1	132,5	29,8	40,5	102,5
1949 Jan.	27,8	66,1	130,0	32,2	74,0	145,0 ²⁾
Febr.	27,5	49,1	100,0	25,1	65,0	117,5
Maart	35,8	58,7	125,0	30,7	52,3	115,0
April	37,7	45,8 ²⁾	115,0	45,2	55,7	125,0 ²⁾
Mei	30,4	53,1 ²⁾	115,0	24,4	50,0	100,0 ²⁾
Juni	31,1 ²⁾	52,6 ²⁾	112,5	28,5	43,3	95,0 ²⁾
Juli	32,2 ²⁾	55,7	120,0	26,7	54,6	105,0
Aug.	42,5	57,0	132,5	42,8	60,3	127,5
Sept.	40,7	59,3	130,0	39,0	56,9	127,5
Oct.					51,6	

1) Bron: „Rubber Statistical Bulletin”; cursief gedrukte cijfers zijn schattingen.

2) Gecorrigeerde gegevens.

Vacatures

Coöperatieve Vereniging U.A.
„Centrale der Nederlandse
Verbruikerscoöperaties” te Rotterdam
roept sollicitanten op voor de functie van

SECRETARIS DER DIRECTIE

Vereisten: zeer ruime algemene ontwikkeling, kennis van sociaal-economische theorie en praktijk, organisatievermogen, talenkennis, inzicht in de functie van het secretariaat - dat niet alleen een bedrijf, doch ook een vereniging dient - en juist gevoel voor de betekenis van de coöperatie.

Leeftijd bij voorkeur tussen 25 en 30 jaar. Salaris volgens onderlinge overeenkomst, zeer goede sociale voorzieningen. Br. onder motto „Directiesecretaris” te richten aan de Afdeling Personeelzaken, Postbus 6008 te Rotterdam.

IN DIT BLAD

ADVERTEERT

U

MET SUCCES!!

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Amsterdam-Z. Tel. 25410
Cornis v. d. Lindenstraat 22
Verzekeringadviseurs.

LOD. S. BEUTH

specialist Gezins- en Oude-
dagsverzorging.

Adviezen inzake:

Pensioen-voorzieningen voor
Staf en Personeel.

Organisatie Bedrijfs- en Ondernemingspensioenfonds.

Aanvulling en normalisatie van
bestaande regelingen.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. E. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22,50; fr. p. post f 23,60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20,10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Vacatures

Groot levensmiddelenbedrijf in het Westen des lands zoekt

een bekwame kracht

voor het onderzoeken, uitwerken en in praktijk brengen van moderne distributiemethoden, zoals zelfbedieningswinkels, rijdende winkels, verzendhuizen, enz.

Sollicitanten moeten zowel een goede theoretische als praktische ondergrond hebben en tevens behoorlijke ervaring in het winkelbedrijf.

Geboden wordt een zelfstandige en verantwoordelijke functie.

Candidaten moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent leeftijd, opleiding, ervaring en verlangd salaris, met pasfoto onder no. ESB 1605, te richten aan het bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Het personeel in eigen bedrijf is van deze oproep in kennis gesteld.

*Vooraanstaand Fabriek
van Merkartikelen der Levensmiddelen-
branche vraagt*

Hoofd der Afd. Export

voor de leiding van de verkoop harer producten in het buitenland alsmede om de desbetreffende verkoopsorganisatie zelfstandig tot verdere ontwikkeling te brengen.

DEZE POSITIE vereist ruime ervaring in een leidinggevende commerciële functie opgedaan, sterk stimulerende krachten, geschiktheid voor een beleidvol optreden, volledige beheersing der moderne talen alsmede een zeer goede algemene vorming der persoonlijkheid. Leeftijd 35 tot 40 jaar. Geboden wordt een uitermate verantwoordelijke en veelzijdige werkring, die mede door de mogelijkheden tot ontplooiing van initiatief en vindingrijkheid uitstekende perspectieven biedt.

Eigenhandig geschreven brieven, waarvan de geheimhouding ten volle is verzekerd, met volledige beschrijving betreffende loopbaan, ervaring, opleiding, leeftijd en referenties, bij voorkeur vergezeld van recente pasfoto, worden gaarne ingewacht aan het bureau van dit blad, onder No 1608, Postbus 42, Schiedam.

Diversen

Accountant (N.i.V.a.) zoekt wegens uitbreiding van reeds jaren gevestigd kantoor ter overname

accountants-praktijk

in Centrum of Westen des lands.
Br. onder no. ESB 1606, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

DOCTORANDA IN DE GESCHIEDENIS

tevens bevoegd voor Nederlands. met ervaring in boekhandel en bibliotheek, **ZOEKT WERKkring** in bibliotheek, archief, onderwijsinstelling, uitgeverij of derg. Br. onder no. ESB 1611, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

AANGEBODEN:

In grote **PROVINCIE-STAD** (Overijssel), met zeer snel groeiende industrie,

Groothandels-Magazijnen en -Kantoren

vrijwel in centrum bij station, aan grote verkeersweg met eigen spoor aansluiting, bebouwd oppervl. ca. 25 x 18 m.

Br. onder no. ESB 1607, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

LANDHUIS TE KOOP.
Mooi gelegen, vrijstaand in tuin met boomg. Comf. c.v., 7 kamers en badk. Aangeb. gar.; 8 km t. N. v. Goes, f 25.000. Aanv. in overleg. Br. no. ESB 1609, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

ADVERTEER
IN DE
ESB

Groothandel

DEZE WEEK:

Zal Griekenland weder
compensatietransacties
toestaan?

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek **TRADE OPENINGS**.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitsstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar; voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijhanloer Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toetsel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”, f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 12 B. francs.